Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De matrimonii sacramento - Cod. Ettenheim-Münster 328

Thomas <von Aquin, Heiliger>

[S.l.], 1717

Quaestio vnica

urn:nbn:de:bsz:31-131683

Visual Library

Quaestio Unica
De
Sponsalibus.

Quae de sponsalibus theologi considerant, sunt sequentia: natura seu quidditas, finis, distinctio, valor et diversa requisita. De obligatione et dissolutione sponsalium. Hoc quo ut distincte explicemus huius quaestionis duos articulos dividimus in quorum primo de quidditate seu natura, fine, distinctione, valore et requisitis agemus. in 2da de obligatione et dissolutione sponsalium quo reliqua spectant. incipimus a. i. de quidditate etc.

Articulus primus.
De
Quidditate seu natura, fine, distinctione, valore et requisitis.

Non in tres huius articuli primi dividimus sectiones in quarum prima dicemus de quidditate, natura, fine, et distinctione sponsalium. in 2da de requisitis sive ad validitatem sive ad liceitatem eorum quatenus est ex parte ipsorum sponsalium. in 3tia vero de dicto et requisitis ex parte contrahentium ad hoc ut valide aut licite contrahere valeant. incipimus a. i. de quidditate etc.

Sectio prima
De quidditate, natura, fine, et distinctione sponsalium.

Sponsalium etymon considerando sponsalia dicta sunt a spondendo auctore Ulpiano l. 2. ff. de sponsalibus eo quod moris veteribus fuit stipulari

et spondere sibi uxores futuras eo quod sic ut Augustinus dicit
l. 8. confess. c. 3. et habetur in c. institutum. 22. q. 2. alia parte
sponsa non statim traditur, ne vilem habeat maritus datam quam non suspi-
raverit sponsus dilatam. hinc qui spondebat sponsor, cui spondebatur sponsus
qui spondebat sponsor, illis vero cui spondebatur sponsalia vocabatur
[illegible] ad rem S. D. in 4. sent. dist. 27. a. 2. a. 1. in Corp. consensus in
[illegible] copula per verba de futuro non facit matrimonium sed matri-
monii promissionem, et haec promissio dicitur sponsalia a spondendo ut Isidorus
dicit, nam ante usum copulam matrimonii cautiones dabant, quod se
spondebant se invicem consentire in jure matrimoniali. ita S. D. ritus
autem servandi sponsalia antiquis erat usus Romanorum, nec desiisse
Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum c. 3. et habetur Can. nostrates
30. q. 5. aliarum vero gentium ritus refert Alexander ab Alexandro
l. 1. c. 24. quem [illegible] autem [illegible] scripto, simplici verbo, aliis
sponsalibus, annulis sub oratione, juramento de hoc [illegible] de-
misse. hic autem advertendum, quod cum sponsio quae sponsalia dicuntur quandoque
sit de praesenti quandoque de futuro, ideo etiam sponsalia alia dici possunt
de praesenti, alia de futuro, sed sponsalium nomine proprie solum intelligitur
casus sit de futuro, sponsalia quippe de praesenti sunt potius vocabis de-
vinctio unius alteri facta, quae quidem de denunciatione promissio, unde
hoc matrimonium ratum appellatur, id est matrimonium ratum contractum
matrimonialis legitime per verba praesentis temporis factum. ubi de
sponsalibus in jure agitur, de sponsalibus de futuro matrimonio intelligitur
quare sponsus et sponsa etiam in canonibus veniant sub nomine uxoris
et mariti, sed tamen hoc sensu improprie in [illegible] [illegible] solent ita
canones theologi et canonistae.

2. Ex his quae facile [illegible] definitio et finis sponsalium proprie solum sunt
quod [illegible] solet: mutua futurarum nuptiarum promissio
a habilis facta, qui futuris illis nuptiis sunt jungendi. ita in re ex-
[illegible] ex l. 1. ff. de sponsalibus. item Can. nostrates 30. q. 5.

adductis in alijs externo signo expressa oio quaeuntur, ut sponsalia sint quaedam vicaria obligatio et promissio ob hoc hoc facta humana autem commercia solis externis et sensibilibus signis firmantur, at substantia bonitas ~~quae~~ officiis quoque per reglas Logicas facile ostenditur, quod enim hic mutua promissa rationis generis designatur, quod autem additur futurarum nuptiarum ratione differentiae specificae, quum namque matrimonium etiam mutua promissio importet, eo tamen sit promissio praesentium non futurarum nuptiarum. finis autem sponsalium est seu ad futuras nuptias mutuo spondere et in invicem mutuum jus agere. patet ex sua quum ante data definitione sponsalium quod enim mutua futurarum nuptiarum promissio respicitur, vi quam de jure matrimoniali quaesitum seu vicaria ad futuras nuptias obligatione? haec igitur vicaria obligatio seu mutuus de jure matrimoniali quaesitus erit finis sponsalium, unde sponsalia sortiuntur rationem contractus ultro citroque obligatorij, eo quod non sint quolibet sed mutua futurarum nuptiarum promissio, neque enim sponsalia sunt si Titius Caio promittit, Caia vero non acceptet promissum, non repromittat, sin plena quaeque acceptatio non sufficit ad mutua promissa, sed autem sponsalia mutua futurarum nuptiarum promissio, quare sunt DD sponsalia contractus claudicare non posse, id est ex una parte contrahentium obligare et non ex illa obligatione sponsalitia, bene autem obligatione fidelitatis si nempe promissio sponsalium fuerit gratuita aut remuneratoria, ubi non constat de mente promittentis quod promittat sub conditione futurae repromissionis, ex parte promittentis oritur obligatio gratuita promittentis, tamen haec obligatio fidelitatis sponte non est sub mortali ut patet per eos, quod de promissio diximus de J. et J. sed obligatio sponsalitia illa obligat sub mortali ubi adsit impedimentum legitimum illud servandae sicut dicit S. Th. in t. dist. 27. q. 2. a. 1. ad 2. his verbis: <u>ex solis promissione obligatur unus alij ad Matrimonium contrahendum, et peccat mortaliter non solvendo promissum, ubi legitimum impedimentum interveniat. ita S. Th.</u>

3. Porro sponsalia sunt dictae mutua futurarum nuptiarum promissa, promissio autem quandoque fit absolute quandoque sub conditione ita pariter sponsalia esse possunt et absoluta et conditionata, absoluta sunt si futurarum nuptiae sine exceptione aut conditionis appositione simpliciter promittantur v.g. promitto tibi futuras nuptias, ducam te in meam etc. conditionata vero sunt quibus aliqua exceptio et conditio apponitur ut ducam te si Virgo fueris etc. sed hic notandum est, quod conditio alia sit honesta v.g. ducam te si pater consentiat, alia sit turpis et inhonesta, v.g. ducam te si mecum fornicaveris, adulteraveris etc. alia possibilis v.g. ducam te si mecum domum perrexeris, alia impossibilis v.g. ducam te si digito coelum tetigeris, si [illegible] alia contra finem et bonum Matrimonij v.g. ducam te si venena sterilitatis procures, si generationem prolis evitaveris etc. et alia contra bonum Matrimonij scilicet vinculum indissolubile, fides tori conjugalis et prolis generatio etc. item conditio alia est de praesenti v.g. si Virgo sis, alia de praeterito si pater tuus vere mortuus sit, alia de futuro, ducam te si hoc vel illud feceris. De sponsalibus absolutis non est magna difficultas, solumque notandum quod [illegible] S. Doctor loc. cit. in C. 4 modis absoluta sponsalia fieri posse. 1mo sicut [illegible] ista promissio simpliciter [illegible] absolute et sub conditione, absolute quibuscunque modis pro nuda promissione ut [illegible] accipiam te in meam et e contra. 2do datis arrhis sponsalitiis ut pecunia vel [illegible]. 3tio annuli subarrhatione. 4to interveniente juramento. ita S.D.

4. De conditionatis autem sponsalibus idem S.D. statim ad priora sic ait: si autem fiat illa promissio sub conditione distinguendum est, quia aut est conditio honesta ut cum dicitur accipiam te si parentibus placeat, et tunc stante conditione stat promissio Matrimonij, ut [illegible] statim [illegible]. aut est inhonesta et hoc dupliciter, quia est contraria bonis Matrimonij ut si dicat accipiam te si venena sterilitatis procures, et tunc non contrahuntur sponsalia, aut non est contraria bonis Matrimonij ut si dicam accipiam te

si fuerit meis gratias, at tu statim missio [illegible] tertia e conditio in sp.
pauci, sibi conditionas neeſsio obligato tertij examinanda, igitur primo
certum est et generatim verbo ass, quod licita sint et valida sponsalia sub
conditione de praesenti praeterito aut futuro dummodo ipsa conditio honesta
fuerit. Ratio est: quia sponsalia tertium, et consequenter probe contractus
utrinque obligatorij validum est, atque contractus non vitiatur per appositam
conditionem honestam, in qua atque tertioris differentia, nisi potius per talem con-
ditionem honesta magis honestatur. Certum est 2do sponsalia
sub conditione turpi et inhonesta esse illicita. Ratio est clara, quia talia spon-
salia refragantur piis moribus. Certum est 3tio sponsalium obligationem
fundari super ipsa conditionis positione si conditionata fuerint ita, ut
conditione non purificata non obliget, ea autem purificata statim inci-
piat obligare. Ratio item est clara, quia conditionatum conditione puri-
ficata vim obtinet absoluti, ea autem non purificata, vim manet
suspensam [illegible] exigit ni conditio contraria est bono matrimonij
substantiali [illegible]. Certum est 4to quod sponsalia sub conditione repugnante
bono substantiali matrimonij sint invalida. Ratio est, quia in totum non stat
sponsaliorum natura, ex quo repugnat quia fini substantiali negotiorum
contraria, quo ratione non poterunt illi [illegible] mutua futurorum nuptiarum
promissio, ubi exprimitur conditio ipsis nuptiis repugnans et refracta-
rio. Hoc certum est [illegible] adhuc est dubium primum an conditiones
turpes et impossibiles non tamen substantiali bono matrimonij repugnantes
v.g. ducam te si adulterium [illegible], si diabolus mortuus fuerit [illegible]
et si [illegible] coelum [illegible] an ipso tales conditiones sint sim-
pliciter habendae pro non adiectis ita ut sponsalia sub talibus conditionibus
facta censentur absolute promissa, et in dubio an tales conditiones
sint serio an ioco appositae, debeat praesumi eas ioco appositas,
adeoque valori sponsalium non obesse. 2dum an licita sint spon-
salia cum tacito impedimento dirimente matrimonij sub conditione
si Papa dispensaverit? Hoc dubium stat controversum.
Quoad autem ad primum [illegible] plures gravissimi DD quos citabis 5.

legis Sanguesl. c. 5. disp: 17. docent, tales conditiones simpliciter habendas esse pro non adiectis, adeoque sponsalia sub iis edita reputari simpliciter promissa, ac si nulla conditio esset apposita, proinde quoque sponsalium valori nullatenus obesse. Sed quia res ita certum putet, quod ob hac statutis cadere piaculum duceret eo quod in Cap: finali de conditionibus appositis expresse decernitur conditiones impossibiles et turpes matrimonio adiectas habendas esse pro non adiectis etc. In veris respondendum arbitror cum P. Engel et Sporer p. 4. c. 1. sec. 2. § 6. divisione 4. talis conditiones eiusmodi impossibiles et turpes in sponsalibus de futuro non esse simpliciter habendas pro non adiectis, sed spectandum esse contrahentium intentionem, adeoque omnia sponsalia contracta sub conditione impossibili serio posita sint nulla, contracta vero sub conditione turpi ante conditionem adimpletam non obligant, sed sponte sua sint et rescindenda, cum ad turpia agenda nemo obligari velit, quamvis post turpi conditione adimpleta oriatur obligatio iustitiae etiam ad adimplendum quod ex altera parte sub tali conditione erat promissum. Et hoc plane habet communis germanorum opinio, quod eiusmodi conditiones non simpliciter habeantur pro non adiectis, nemo enim sibi persuadebit, quod, si Titius Caiae dicat accipio te in meam si diabolo nomen dederis, Titius Caiae absolute sponsalia promiserit, quin potius Caiam se videri et contemni putavit, post hoc omni spe sponsalium futura ex tali conditione frustranda. Ratio autem est, quia hae conditiones non recipiuntur ex natura rei a contrahentibus, qui potius ut recte dicit Sporer loc. cit. ex natura rei conditio impossibilis contractui adiecta illum vitiat, turpis vero obligationem suspendit. hoc enim ut dixi communis persuasione, quod si contrahentibus eiusmodi conditio apponatur simpliciter indicat alteri contrahendi mentem nullam esse, unde in dubio an conditio impossibilis serio aut ioco adiecta sit praesumendum esse serio adiectam, quoniam secundum regulam utriusque iuris in dubiis inspiciendum est quod plerumque fieri solet, plerumque autem facta in Germania eiusmodi conditione inesse desistitur a sponsalibus nec obstat ius positivum citatum cum capitulum finale [illegible]

qui loquuntur ad praesumptionem fori externi, quando dubitari potest, an talis conditio seria aut vero joco apposita sit, adeoque quantum ad forum internum et physicum non respiciunt, nec aliquid immutant, insuper loquuntur de contractu matrimoniali, non de sponsalitio, hic enim ait: licet alias conditiones appositae in Matrimonio si turpes aut impossibiles fuerint, debent propter eius favorem pro non adiectis haberi. ita textus. videsque quia expresse loquitur de matrimonio, estque correctivum juris communis statuentis quod non obstent tales conditiones contractibus apponi, proinde erit stricte interpretationis, et ultra non extendendum quam ad solum matrimonii contractum. insuper aliunde potest non esse ulterior ratio quod sit statutum de matrimonio, etiam sint statuta de sponsalibus et fatetur de [illegible] extinguendi.

Quantum vero ad 2dum licita et valida etiam esse sponsalia inter habentes impedimentum Matrimonii dirimens sub ea conditione si Papa dispensaverit, dummodo sit impedimentum tale, in quo Papa dispensare possit et soleat. ita Engel. Mezger, Laymann, Spores, Sanchez et communiter contra alios. ratio est, quia promissio eiusdem nuptiarum nec obtinet nec sortitur ullam aliquam repugnantiam cum recta ratione, neque in Iure deficit aliquid contrarium, non obtinet, quia nuptiarum promittuntur non sub ea conditione quae fieri potest et quae purificata revera sit licita, Papa enim dispensando tollit impedimentum, sublato autem impedimento omnino licitum est contrahere matrimonium ergo etc. non sortitur quia quia actio per eiusmodi conditionem non petitur est illicita, sed ut est potest esse licita et licita est: ergo etc. nec obstat quod per tempore ante datam dispensationis tales sint impotentes ad contrahendum matrimonialiter, licet enim sint impotentes ad contrahendum matrimonialiter non tamen sunt impotentes sub tali conditione contrahere sponsalitio, cum per talem conditionem omnis turpitudo removeatur a sponsalibus et si non tales a Matrimonio ineundo, in sponsalibus enim non est promissio rei sub conditione licite purificanda, in matrimonio autem est ipsa traditio rei, super quam autem traditio non est licita, cum tamen promissio cum conditione licita esse possit, sic v.g. religioso licitum est promittere [illegible] 6.

ad unam sub conditione si: … gesserit, hic actu accedere hoc
juri licitum non est. … sponsus hoc … obligatione sponsalium
cujus statim urgere … commissa sunt, adeo non solum conditione
purificata et tempore dicta forte non egeat novo consensu ad sponsalium
valorem, neque solum ad ineunda matrimonii foedera, verum etiam teneantur
ad petendam dispensationem, neque una pars ob altera(m) quia … libere
resilire potest, … ad hoc tres alij … eo quod illo tem-
pore … inhabiles ad contrahendum, tertio … sponsus ob rationem
dolo … quod ad resiliendum a sponsalibus in hoc non requiratur tota
causa, quanta in aliis … quia … impedimentum … in parte causa …
accessere. Ex his etiam de divisione sponsalium facile patet. Est enim
primo sponsalia alia de praesenti, hoc est legitima matrimonium ratum, alia
de futuro, hoc proprie sponsalia sunt, … alia absoluta
alia conditionata alia jurata simplicia alia &c. Sit lectio 2. de
requisitis sive ad validitatem sive ad liceitatem sponsalium quoad
ex parte ipsorum sponsalium.

Sectio 2da.

De requisitis sive ad validitatem sive ad liceitatem sponsalium quoad ex parte ipsorum sponsalium

7. Cum sponsalia ut dicta … contractus ultro citroque obli-
gatorius … de futuro matrimonio mutuo promittunt
mas et femina, contractus autem … in …
… ad valorem sponsalium … requiri
mutuum consensum … verum, internum, signo externo
expressum, et deliberatum … ita in re omnes. et
… ad valorem sponsalium … et … hoc enim in foro
… ad valorem contractus … de … Debet
… matrimonialia … foedera … voluntati … vo-
… vita societate … mas et fe-
mina. 2do debet esse mutuus quia … lectione diximus

contractus sponsalitius claudicare non potest, cum sponsalia sint futurorum
mutua repromissio. 3tio Debet contractus esse verus, sive externus con-
sensus non est contractus, sed quaedam fictio et simulatio quae non obligat. 4to Debet
esse internus verus ac contractus conveniat intra, nisi per sponsalia quaedam
tantum non bonis conventio adeoque requiritur contractus verbis seu quae actus humanos
dirigi ad alterum hominis. 5to Debet esse signo externo expressus, quia humana
commercia sensibilibus signis sustinentur et firmantur, tamen non interest
an voce aut nutibus an scriptura contrahas. 6to denique Debet
esse de licitis quoad certas personas. Jura enim Matrimonio non sub vago
sed de licita fiet conjugalia ubi sunt duo in carne una, cum igitur
contractus sponsalitius sit contractus promissorius ad contrahendum Matrimonium
fidem alligare non potest, nisi circa determinatas personas.

Varia ex his inferuntur, et quidem 1mo inter dispositiones non possunt esse sponsalia
potest ex nova sponsalium, cum in ipsis quae [illegible] sit mutua promissio ubi est 8.
negatur a mutua voluntate dissensio. 2do facta promittente sponsalia
non tenere contractum sponsalitium in foro conscientiae, sed tamen adeo teneri ex contractu
iniciato dolo ut decepta pars [illegible] si nempe sponsalibus damnum
[illegible] spe et promissione Matrimonii passus est [illegible] sponsa
cum onere contractus ex una parte surgit mortalis obligatio ad [illegible]
[illegible] ex altera parte [illegible] pro-
in foro externo, sed etiam in foro sui et interno jure compelli ad servanda
sponsalia, si alia sponsa damnum [illegible] commode [illegible]
aliud quam si damnum factum aliis commodis resarciri potest, ubi [illegible]
electione damni [illegible] v.g. deflorata [illegible] de [illegible] ad [illegible]
[illegible] damnumve resarciendum, [illegible]
sponsalia. [illegible] circa hoc sit quaedam limitationes [illegible]
1mo si puella ob conditionis disparitatem, [illegible] sufficientes indi-
[illegible]. 2do si puella se simulans virginem [illegible]
deflorata, cum [illegible] ex [illegible] fornicatione [illegible] sufficiens ratio
solvendi sponsalia [illegible] valide contracta ut infra dicemus [illegible]
sufficientes ratio [illegible] obligandi ob [illegible] sponsalium validitate ubi [illegible]
fraus intercessit, cum [illegible] dolus [illegible] in interno et

ad foro videtur sufficere liberi consensus ad contrahenda sponsalia, imo sine absolute dicendum nulla. Ideo infertur ex unica promissione absque simplici acceptatione nulla oriri sponsalia, quod clarum ex priori stat: quia sponsalia sunt mutua futurorum nuptiarum promissio non unica. Et hinc quia verabiliter quando ex utraque parte fit compromissio, ex hoc etiam fiat acceptatio, non oritur obligatio sponsalitii contractus, sed ex parte promissionis obligatio fidelitatis ut supra dictum. Item non valent sponsalia externo signo insensibili manifestata, ex hoc etiam divina bonitas revelaret utriusque partis intentionem et voluntatem utriusque inspiratione interna. Quod est quia contractus sponsalitius sit contractus humanus, hic autem contractus debeat esse sensibilis cum hominum commercio non sit modo spirituum nudis spiritualibus, sed sensibilium rerum ministerio fieri.

9. Non tamen interest ad valorem sponsalium quo sensibili signo internus animi consensus exprimatur, an verbo, an nutibus, an scriptura an alio modo, dummodo sit tali modo utrinque consensus intelligi valeat. Item non refert, utrum quis immediate ipse per se ineat, an mediate per sive per alium a se directum promittat, quare sponsalia etiam valide mediate contrahi possunt per procuratorem. Quod est, quia sponsalia ut supra dictum debent esse ut contractus civilis, atqui contractus civilis valide est ut licitus quocumque modo fiat mutua duorum partis super eadem re sive per se immediate sive per suum procuratorem. Illud tamen advertendum est, quod procurator super hoc debeat habere speciale mandatum, neque alium procuratorem loco sui substituere possit, et tunc solum agat valide, si mandatum ipsius ante actualem contractum non fuit revocatum: procurator, inquit Bonifacius 8vus in cap. ult. de procuratoribus in 6to, non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quam si ad hoc mandatum habuerit speciale, et quamvis alias constitutus ad negotia procurator alium dare possit, in hoc tamen casu non potest propter magnum quod ex facto tam arduo potest periculum imminere: sed nec poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Sane si procurator antequam contraxerit a domino fuerit revocatus, contractum postmodum matrimonium ab eodem sibi licita quamvis ignorante ea cum qua con-

sponsalitium revocare teneantur, parentibus ignorantibus, nullius momenti existit
cum illius consensus deficeret, sine quo firmitatem habere nequibit. Ita Konings
in cit. cap. Promotoribus altera ratio exigerari potest. Par-
entes quibus liberorum cura specialiter incumbit, tum regiminis respectus com-
munis agunt utpote tutores, curatores et omnes qui valide promittere possunt
quam liberi nati fuerint aut consenserint, quin tamen pietas exposcit, ut
parentum, tutorum et similium magis quam sua inclinatio paretur, unde
etiam in foro externo praesumitur casu consensisse si dum parentes pro filio
aut filia promittunt sponsalia filius praesens et nullatenus velle se exhibeat in
contrarium: de hoc item Bonifacius 8. cap. si infantes. de desponsatione
impuberum. Porro ait: porro ex sponsalibus quae parentes pro filiis puber-
ibus impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii si expresse consenserint, fac-
ite, ut si praesentes fuerint, nec contradixerint, obligantur: ex eis oritur justitia
publicae honestatis. etiam idem si filii tempore sponsalium absentes et ha-
ignorantes eadem sponsalia postmodum ratificaverunt tacite et expresse:
aliis ex sponsalibus contractis a parentibus pro filiis nec ipsi filii obli-
gantur, nec publicae honestatis justitia inde surgit. Ita Konings. Dici-
tur in foro externo, in foro enim interno haec praesumptio juris non attenditur
si filius aut filia dicat, nullum fuisse sibi animum consentiendi, sed tantum
ob reverentiam erga parentes et tutores contradicere sibi causam non fuisse
in hoc enim foro non minus creditur poenitenti dicenti pro se quam contra se
tum etiam licet quando pro judicii sententiam fuerint obligati ad sua a
parentibus promissa sponsalia, in quo obligatione imponenda summa
omnino discretione opus interest, ne ex coactis sponsalibus in matrimonio
infelicia lagomeniis [?] tales si nullatenus dispositum sese probare
possunt, ad sponsalia tenentur pro omnibus sententiis judicis
sententiam in parte et quoniam etiam filii parentibus et quando parere
debeant in electione matrimonii et contrahendi sponsalibus diversa specialis
sequitur.

Infertur 5to nulla esse sponsalia si filius indeterminate ob eadem 10.
promittat v.g. si quis hodie simul pluribus diceret unam duarum ex
vobis ducam in [illegible]. Ratio est, quia consensus sponsalium

debet esse de tractu quoad personam desponsandam, sicut eam non in uno detracte
nubere potest, ita etiam non in uno detracte se despondere potest, cum spon-
salia obligationis vinculum respiciant Matrimonii. Huic additur ad valorem
sponsaliorum etiam spectare se requiri ut promissio non sit alligata conditioni
alicui turpi vel impossibili, ubi sub tali conditione turpi nec ad impleta
sponsalia valida non sunt, sed irrita et sublata turpitudine [illegible]
specialiter. Hoc circa valorem sponsaliorum spectatum ex parte
ipsorum sponsalium. De eorum vero liceitate hic annoto, ad liceitatem
sponsaliorum spectare nulla juris solemnitas, nulla testium praesentia,
nec stricta requiri, possuntque quocumque tempore etiam sancto in Adventu
in Quadragesima contrahi, quamvis ex justa causa in particulari casu
ad tempus sponsalia prohiberi possint a rege, [illegible] sine fraude
dolo sive malo animo conditione turpi [illegible] generaliter loquendo
ad contractus sponsalitii liceitatem quae ex parte ipsius [illegible]
[illegible] requiritur, quam ad liceitatem alterius cujusque contractus civilis, minus
quae ex parte ipsorum sponsalium. Hoc dicta sufficiant, sit Sec. 3. de subjecto sponsalium
et requisitis ad eorum sive valorem sive liceitatem quae ex parte
contrahentium.

Sectio 3tia.

De subjecto sponsalium, et requisitis ad eorum sive valorem sive liceitatem quae ex parte contrahentium.

11. Postea nominata sponsalia, jam tractatum venit de iis qui contrahere
ea possint et quae ex parte ipsorum tum quoad valorem tum quoad liceitatem re-
quirantur: cum vero sponsalia aliud non sint quam ex dictis quaedam mutua futurarum
nuptiarum promissio, generaliter loquendo de sponsalibus dicendum est illos et illas
valide et licite sponsalia promittere posse, qui et inter quos valide aut
licite Matrimonii vinculo ligari possunt, sed de hoc paulo expressius
dicendum est. Primo igitur sponsalia etiam de jure nulla esse possunt, ni

inter marem et foeminam execrabilia, cum et tam Deo abominabilia
sint carnis commercia Viri cum Viro, aut foeminae cum foemina, ob initio
enim creaturae masculum et foeminam fecit eos Deus, ut essent duo
in carne una. Marc: 10. Gen: 2. Et 2do firmatur: sponsalia sunt quaedam
Matrimonii praeambula, unde ergo quo iure ~~matrimonii~~ non implicat matri-
monii foedera, ibi implicant eodem iure Matrimonii futuri sponsalia:
atqui naturalissime repugnat, quod mas cum mare aut foemina cum foemina
sponsalia contraheret, aliamque petit virum sexa, ut confessionali explicare
teneretur quando fuit luxuria Sodomitica. Tertio requiritur pubertatis
completa, ita ut si vir duo infantes minores pubertatis, sive unus maior
cum minore pubertatis contraxerit sponsalia nulla sint, neque postea sive spe-
temporis convaluerint, nisi ~~tot~~ tacite vel expresse ratificentur ab utroque
existente pubertatis maiore. Si infantes, ait Pontifex cap: unico de
desponsatione impuberum in 6to, ad invicem, vel unus maior pubertatis et alter
minor sponsalia contraxerint, qui vel Parentes pro eis, nisi cohabi-
tatione eorum mutua, seu aliis verbo vel facto legitime apparet
eosdem in eadem voluntate factos maiores pubertatis perdurare, sponsa-
lia huiusmodi quae ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis
minime convaluerunt, et ideo cum sint nulla ratione defectus consensus, pu-
blicae honestatis iustitiam non inducunt. ita Pontifex. et ratio dicitur
a Doctoribus quod sine pubertatis completae non habebit rationem quae sufficiens
intellectus ad peccandum mortaliter, in foro interno sponsalia irrita repu-
tarentur, etiam cum contracta fuerint vel contra valida reputarentur, si malitia
suppleret aetatem ante pubertatem completam in eo tamen casu quo ille usum
rationis polleret, ut obligationis gravitatem sufficienter aestimare et mortaliter
peccare posset. cap: ex lib. ea sponsalia irritandi ratione defectus ex de-
fectu consensus sufficientis, ubi quod iste defectus vel ante pubertatem tollitur vel pos-
pubertatem manet, ibi etiam vel urget vel non urget ratio Pontificis. tamen in foro
externo procedit ex praesumptione Iuris de pubertatis notitia completa ut
notat Henricus Marius S.J. in suo opusculo de sponsalibus et Matrimonio
fol: mihi 275 inde quo colligitur quod ad validitatem sponsalium talis
requiritur consensus et talis effectus rationis usus, ut qui huius obligationis gra-

vitate sufficienti distinguere et mortaliter peccare posit.

12. Tertio si quis sponsam contraxerit in eo quo invenitur statu sponsalitio contrahentes, tamen quamvis ante annos pubertatis post sponsam tamen inita sponsalia valeant, nec ante annos pubertatis alterutra resilire potest, sed utraque parte annos pubertatis ingressa licitum utrique est contracta sponsalia infra annos pubertatis initis resilire, aut sic facta ratificare: hoc tamen sic intellige si maiores contrahentes contractus sponsalia, nec ante pubertatem resilire potest, et ille qui primo fit pubes, alterum expectabit, quod si tempore contractus alter erat pubes, non ille sed alter factus pubes resilire poterit. De illis sic ait Alexander 3 in cap: de illis. de desponsatione impuberum: qui infra annos contrahendi matrimonii sponsalia contrahunt, sive uterque sive alter reclamat antequam ad annos contrahendi matrimonii pervenerint, et postulent separari, non est ullatenus audiendi: si vero alteruter ipsorum ad annos pubertatis pervenerit, infra eosdem annos altero existente cum sponsalia contrahunt: si is qui minoris aetatis est, cum ad annos illos pervenerit, reclamaverit, nec in alterum voluerit consentire, iudicio Ecclesiae poterunt ab invicem separari: Mulier autem quae postquam annos nubiles contingit semel consenserit, amplius non poterit dissentire, nisi quia eum quem ad legitimam aetatem pervenerit, in ea sententia sua negaverit post consensum ita: Ponitur quando autem quis annos pubertatis ingressus iudicetur explicat S. Isidorus et theologi: puberes cum eodem titulo sic ait: puberes a pube sunt vocati, id est a pudenda corporis nuncupati, quia haec loca primo lanugine induunt: quidam tamen ex annis pubertatem existimant, id est eum esse puberem qui 14 annos impleverit quamvis tardissime pubescat: certum autem est eum puberem esse qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, et generare potest, et puerpera quae in annis puerilibus pariunt. Ita ibi. ex quibus theologi quod annis pubertatis non debeat mathematice sumi sed moraliter, ut qui censetur pubes quandoque tempore est apti generandi, quod tamen aptius fundo quia communiter circa pueros in anno 14, circa foemellas vero anno 12.

Thesis procedo accedit: anni pubertatis in foeminis 12. in maribus 14 completi.
Inde quum Layman l. 5. tract. 10 p. 4. c. 1. n. 17 inferat sponsalia ab 13.
utroque vel alterutro contrahentium impubere post completum seu annos dis-
cretionis celebrata partim rata esse partim suspensa: rata est, quia im-
pedimentum publicæ honestatis inducunt cap. 4. 5. tit. de despon-
satione impuberum. ita cap: unico § porro eod. tit. in 6to. Sus-
pensa vero est, quia etsi durante illa minori ætate obligatio non incipit,
tamen quamprimum uterque pubes annos pubertatis complens fuit, datur ei
optio vel resiliendi vel sponsalia ratificandi tacite vel expresse: quod si
alter pubes cum impubere contraxit, qui erga impubes contraxit,
post annos pubertatis a sponsalibus resilire potest, nisi alter qui impubes fuit,
pubes factus consenserit. textus in cit. cap: de illis. Quid si sponsalia
impuberum iuramento firmata fuerint? Resp. cum distinctione vel impubes iuratus
fuit pubertati proximus vel non. si fuit, tenetur sponsalibus non tam spon-
salibus contractis, sed vi iuramenti ut textus cap: ex litteris de spon-
salibus; quod si autem pubertati proximus non fuit, alii affirmant ad hunc
eo quod iuramentum segregatum contractus vim suspendit, alii vero negant
contractus non obligat, neque obliget iuramentum. Sed affirmativa videtur
verior et probabilior, quamvis enim sint sponsalia ita etiam iuramenta
ob defectum irritari possint in dicto tempore, tamen non leginquitudini in-
ramenta, dummodo tamen facta sint ab aetate sufficiente usu rationis,
ut ipsi gravitatem iuramenti et sacri æstimare potuissent,
et morte perire, irritari: quia potius sponsalitium contractum eiusdem
iuramento singulariter firmari videtur dicto cap: ex litteris dicendo
ubi singulariter dicitur: quia quis sibi dicto Ga periculosum est contra suum iura-
mentum venire, fraternitati tuæ mandamus, quatenus si hoc tibi
constiterit, eum moneas, ut si non acquieverit monitis, ecclesiastica censura
compellas, ut ipsam sibi in matrimonio conjungat: si in uxorem accipiat
ut maritali affectione pertractet. ita ibi: nec urgetur contraria
quod iuramentum segregatum contractus, non obstat in textus iurantis,

qi eo fine iurat, ut inviolabiliter contractum de se mutabile ad se servandum efficiat, ergo per illud constringi posse ex eo, quod etiam sponsalia impuberum secuta copula carnali etiam infra annos pubertatis licita firmentur ut habetur cap. a nobis. de despons. impuberum ubi dicitur: respondemus quod si ea, quae ante nubiles annos conjugaliter conjunctae non habeant usque ad legitimam aetatem expectare tenentur, ut deinde conjunctae matrimonium adhuc simul esse voluerint, separentur, nisi carnalis commixtio ante intervenerit, cum interdum illa malitia aetatem anticipare soleat pubertatis: si ergo carnali copula sponsalia impuberum firmentur, cur non juramento firmabuntur. Tamen ista carnalis copula impuberum ut efficiat sponsalia est dispositiva, an illa copula fuerit perfecta, an solum attentata ita, ut mas mitteret, cum puella copula habere perfecte vera non habet, ut puella virginitas laederetur: in priori casu impuberum sponsalia firmat, non autem in posteriori ut habetur cap. attestationes eodem titulo, ubi in tali casu Confessarius dicitur, quod si mulier sui cognitionem attentatam per idoneos testes probare nequiverit, quod si ante aetatis suae annum fine anni sibi juvenis conjunxit in ea, ut possit ipsa pro juramento recepto, quod postquam ad legitimam aetatem venerit, ipsam habere non consensit in uxorem, ob impeditionem mulieris potest debeat absolvi, et ad aliud votum transeundi utrique licentia dari.

14. Alter Inrolida sunt sponsalia circa quorum matrimonia prohibita: si ergo contrahere non possunt valide sponsalia fidelis et infidelis, neque fidelis et haereticus, excepto ubi Catholici cum haereticis permixtim vivunt, et propter varias causas matrimonia licita tolerantur, quo casu valide etiam contrahunt sponsalia Catholicus cum haeretico aut vicissim, dummodo talia pacta absint, quod S. Religioni obsint puta quia a Catholico ad haereticum accedit ad Religionis traductionem, liberi in haeresi aut vicissim alternatim educandi non debeant, qui patet matrimonia quaedamque et utrique conditionibus etiam quae fidelibus non obstantibus inita inter Catholicum et haereticum saepe esse invalida, cum commixtio illa Religionum non possit esse sine scandalo et periculo perversionis partium quas prius saepe

invalida sunt sponsalia. hic nobis sufficiat generatim dictum, talia
sponsalia esse invalida, ubi matrimonium est illicitum inter haereticum et
catholicum contractum, quando autem hoc matrimonium illicitum sit, dicemus
infra de matrimonio.

Dico autem quod talia sponsalia sint valida, ubi matrimonium est illicitum, est,
quasi si sponsalia forent promissio de re illicita, rei autem illicitae pro- 15.
missio nullam obligationem parere potest, regula enim est promissio quae solvere
adimplere Can: in malis. 22da q. 4. l. Juris gentium § si ob
maleficium ff. de pactis, et hoc quidem verum dico etiamsi talia
sponsalia iurata fuissent, iuramentum enim rei illicitae est nullum, ne iura-
mentum sit vinculum iniquitatis, et aperte colligitur ex Can: non est ob-
servandum. Can: si aliquis 22da q. 4. attamen hic optime notanda est
illa distinctio promissionis illicitae de re licita et promissionis rei illicitae
vel de re illicita, quando enim ipsa promissio est illicita tantum, ob tamen autem eli-
actum, te maxime iurata teneris, si infra dicemus sponsalia filium
etc. et reverentia parentibus invita tenere, licet quia promissio sit facta sine illi-
citate et cum reverentia erga pietatem et reverentiam parentibus
debita: quod si vero quum obiectum promissionis sit turpe et illicitum et fine
peto adimpleri non possit, tunc talis promissio est invalida et nulla etiamsi
stipulata, cum iuramento de tali re non tale sit iuramentum, quia
duxi nobis irritamentum, ergo sub divini Nominis invocatione promittis,
quod sine Dei offensa non adimplere. hoc distinctio optime notanda est.

Ex eadem ratione infertur sponsalia esse irrita, quae sunt facta ab eo,
qui obstringitur voto vel religionis ingrediendae, vel suscipiendi sacri Ordinis, 16.
vel castitatis perpetuae, vel etiam temporalis, eo tempore quo contracta
matrimonii impleri deberet. ratio est clara, quia eiusmodi licite matrimonium
contrahere non potest, adeoque talia sponsalia sunt promissio de re illicita, con-
sequenter nulla. tale vero matrimonium est illicitum, potest enim eo
eo voto Deo facto adimpleri non possit quod ut amarum tenus
petendi et reddendi debitum, ergo non est promissio, sed ipse etiam
matrimonii contractus talis fit illicitus, et hinc est quod talia sponsalia dicantur
esse de re illicita adeoque nec valent invalida, quia ut habetur Can: non solum
rubri 22da q. 4. malum quod factum te Sancto Deo veneris ...

non peccat, quia stulta vota frangenda sunt. ita ibi. Excipitur casus extra-
ordinarius in quo aliquis simplex votum castitatis ex divina inspiratione
cum expressa intentione non petendi et reddendi debitum sponsalia iniens,
sicut factum credimus in sanctissimo coniugio B. V. Mariae cum S. Joseph
quoniam sicut matrimonium ita et sponsalia erant licita, tali enim casu spon-
salia non sunt de illicito sed de licito, adeoque non invalida sed valida.
Excipitur 2do si Virginem deflorasset sub spe matrimonij voti inscia,
nec damnum defloratae alio modo commode resarciri posset, quia per
iniurias in ea negotio, quo casu etiam habens votum religionis ingrediendae
aut servandae castitatis dummodo non solemniter emissum per professionem
approbatae religionis aut SS. Ordinis susceptione sponsalia cum
tali deflorata valide et licite contrahere potest, imo tenetur, Deo non
acceptante votum hominis ad obligationem pro eo tempore, quo sine iniustitia
et praeiudicio innocentis servari non potest, atqui in nostro casu sine iniustitia
votum ejusmodi servari non potest: quod erat [illegible]. Talis tamen tenetur dispensationem
sui voti petere ad hoc ut debitum conjugale exigere possit, alias
quamdiu dispensationem non obtinuit, debitum quidem reddere sed exi-
gere non poterit obstante voto, quod in hoc puncto urget, cum quo sine
iniustitia servari potest, atqui sola licentia facta reddendi debiti, et nec
per solam licentiam ejus exigendi omnis iniustitia tollitur: quod erat [illegible].

17. Dixi si non deflorasset sub spe ~~[illegible]~~ matrimonij voti inscium
nec damnum defloratae alio modo resarciri posset. nam si eam
non defloravit sub spe matrimonij, et quia sponte tali spe in actum
turpem consenserit, sua culpa decepta est, ad nil tenebitur in defloratione,
quia volenti et consentienti neque fit iniuria neque dolus, et ideo talis
etiam tenebitur suo voto et invalida erunt sponsalia post factam ??
facta defloratione inita cum digniori obligatione religionis non urgeat
titulus iustitiae. quod si vero eam in fraude et dolo defloravit sub spe
matrimonij, ad tenebitur stare aliter deflorata ita, ut jure naturae
potius teneatur, si aliunde damnum sibi resarciri non potest et
voti sui clarius inscia fuerit, si enim votum scivisset, et nihilominus turpe
etiam sub spe matrimonij consensisset, nil jure deflorationis prodesset,

cum fieri potuit et debuit, promissum Deo contra Deum tertio promitti operationem: quod si tamen votum fuisset, sed non expressa esset, arbitror quod tuto iustitiae non obstante voto ipsi sponsae sibi desponsari petere honeste comprimenda, si aliunde damnum commode reparari non possit, eo quod non in expressione, circa voti obesse non potest, cum actum declinare non potestate non tenuit. quod si vero damnum aliunde reparari commode posset defloratae ab eo postquam damni reparatione per sponsalia admitteret, voti obligatio stare, neque enim tertii votum et defloratae quidem facultas nubendi non sit, cum electione defloratae et damnum reparare ita quidem ut defloratus postquam per quod contra votum stare tenetur ad statum redire tenetur soluto matrimonio sive licite sive illicite contracto, si adhuc idoneus sit, cum et novum votum implere tenetur quandoque sed sine praeiudicio alterius Cap: placet. de quaestione coniugatorum.

5to Invalida sunt sponsalia illa contra priora inita, quia res uni ob- 18.
ligata, alteri licite promitti et obligari non potest, nisi cum prior ultro suo iuri cedat, cum promissio rei traditione firmetur, cum sponsus sit jus in re quoad jus ad rem ut potest ea quod dicimus de jure stolagii prima sponsalia sponsus et sponsa sibi invicem promittebat et obligabat: quocirca neque obstat si illa contra priora iurata fuisset, quia ut supra dictum iuramentum non est vinculum iniquitatis, cum igitur iniquum sit desponsatum uni alteri contra ius prioris desponsari, sponsio non poterit iuramento firmari. teneo cum D. Dortelin adeum casu quo ad illa sponsalia accessisset copula carnalis, quod tale neque illa sponsalia firmet contra prima ita Henriques, Sanchez, Layman c. 1. n: 5. de sponsalibus circa hoc ultimum aliquae limitationes adhibenda ut prima si alicubi recepta non sit constitutio Tridentini sess: 24. c. 1. de reformatione Matrimonii qua irrita pronuntiatur matrimonia clandestina, tum si hoc irritatio alicubi recepta non sit, copula ad sponsalia secuta celebrationem confirmationis Matrimonii per iura iuxta ius antiquum si qui sponsi carnaliter cognoscant, censentur agere affectu non fornicario sed maritali,

ideoque Matrimonium clam consumare velle, licet id casu contigerit Jus
2dorum sponsalium copula consumata, nihilominus obtinetur ratione
Matrimonij clandestini consumati. 2do si posteriora sponsalia essent cora
Decreto et testibus celebrata, dum priora clam erant inita, hoc casu
etsi ipsa adhuc firmiora sint priora posterioribus, cum prius acquisitum
sit Jus priori quam posteriori, attamen ratione posterioris fieri iniqua
contingere videtur posteriora valere potuerunt contra priora sed [illegible] destitutione
probationum priorum sponsalium, quorum probationum defectu posterioris
2dorum sponsalium sibi Jus acquisit, propter testimonium publicum in sibi
2do desponsatam, et proinde illi stare debeat, tamen tutius iterato se
desponsatas quaerit, venit [illegible] fore iusta causa contra justitiam priora
sponsalia infringere. 3tio si prima sponsa nullum, alteri vero gra-
ve infamiae periculum immineret, puta propter graviditatem, tunc enim ubi
ex lege charitatis videtur prior sponsa ad renuntiandum obligata
obligari. vide Laymann loc. cit. Tandem quaeritur, si quis alteri dicta
ratione Matrimonii sponsalia promisit sub conditione, si alter conjux
moriatur, an talia sponsalia teneant, et mortuo altero conjuge talis
obligatus sit tali durante Matrimonio in futurum sibi desponsatam
nubere?

19. Resp. obligatio talia sponsalia irrita esse propter periculum procurandi, quod facile ea
eiusmodi sponsalibus legi potest. Abbas in cap. ultimo n. 2. de eo qui duxit.
Lancellottus in institutionibus Juris Canonici l. 2. de divortiis [illegible] in ea
atra, Gonzalez dist. 79. capitulo capituli vaini citati l. ult. §. de
pactis et conventionibus D. Dum in quo [illegible] periculum facile immineret
sibi qui post prima sponsalia 2da iniit, et contra prima cum 2da
Matrimonium contraxit, monere et obligatus ad contrahendum cum prima post
obitum mortem Matrimonio quod contraxit cum 2da, recte in [illegible]
et Columbano, Laymann. n. 2. de sponsalibus si eiusmodi etiam iniustus
initum Matrimonium priora sponsalia solvit et [illegible] dicit [illegible]
ut non maneat obligatio mortua sua conjuge, si cum Matrimonium contra

cum sponsalia initum astringantur ~~ad~~ inire Matrimonium cum sua vide Layman loc. cit. Quaeritur si vir qui iniit sponsalia cum alia, quae jam eorum juravit, quae sponsa et sponsus postea vel hic vel illa fuerit aut Religione ingressa, aut liberè suis sponsalibus renuntiaverit, an teneatur fidem servare illa? R. cum distinctione: cum enim illa promisit absolutè et conditionatè. Licet si priorum sponsalium obligatio ex capite desinat, quod velit illa sibi liberè desponsatam. Si absolutè promisit, non teneatur postea ex contractu sponsalitio servare fidem illi, cum invalida sint talia sponsalia quae sunt inita, Tum regula etiam Juris quia in Iure non firmatur tractu temporis, quod ab initio non subsistit, adeoque nec novum postea consensum accedat, sponsalia cum tali prius ~~prius~~ inita manent invalida. Si vero promisit sub conditione, si jam Juri suo renuntiet, tenetur ducere illam, eo quod sub tali conditione acceptata sponsalia in initio non erant invalida sed suspensa usque ad adimpletionem conditionis, posita conditione sponsalia transeunt in absoluta, adeoque sunt obligatoria: Adde etiam in dubio tali conditio facta praesumi, eo quod iniens sponsalia cum illa contra jura promittendo absolutè peccaret, non vero peccaret promittendo conditionatè. Tum altera etiam regula in dubio tandem quis [illegible] bona dona (?) praestet valere, quod potius etiam praesumi debet voluisse peccare, donec probetur. vide Sporer. de Matrimonio c. 1. Sect. 1. in Subsect. §. 3.

Pro clandestina sponsalia nullo Jure sunt invalida imo nec illis 20. vita constitutio ex Tridentini Sess. 24. c. 1 de reformatione Matrimonij annullans clandestina Matrimonia est Juris omnino correctiva adeoque non extendenda ultra casum Matrimonij. Et hoc patet ex communi praxi, plerumque enim sponsalia incognito et clandestinè celebrantur. An vero Matrimonia clandestina Jure novo Tridentini inita, solidè valere possint in vim sponsalium, utraque sententia sua stat probabilitate non caret negans, quia Trid. absolutè reddit eos qui sic contrahunt ad sic contrahendum esse omnino inhabiles, cum igitur contractus sponsalitius sit aliquis contractus se tenens ad Matrimonium, videntur tales inhabiles

reddi faciunt matrimonium, ita etiam ad sponsalia, adeoque matrimonium
clandestinum non posse valere in vim sponsalium. affirmans vero quia
secundum regulam iuris, res acta si actus non potest valere ut agitur valeat
intentione contrahentium, ut valere eatenus quatenus potest. atque licet
eiusmodi contractus clandestinus non possit valere in vim matrimonii poterit
tamen valere in vim sponsalium, cum ad sponsalia nulla solemni=
tates requirantur, insuper illa verba Tridentini non possunt extendenda ultra
contractum matrimonii et inhabilitate ad illud ut sic sic clandestine
contrahendum, ut adeo tantum concilium declarat eos qui sic contrahendo omnino
inhabiles, amplius dicere non velit, quod quando clandestine contractum
matrimonium irritet, eosque inhabiles reddat non ad aliter quam si
publice ad invicem contrahere volentes interim clandestino matrimonio
matrimonio in vim sponsalium. hec sententia affirmans magis arridet
quam tenet Layman c. 1. de sponsalibus n. 18. quia ubi lex
Tridentini sit odiosa et correctiva iuris communis et commode explicari
possit, debet accipi ad specialiter gravibus Doctoribus de solo matrimonio, non vero ex=
tendenda ad sponsalia maxime quia illa constitutio in rigore
~~formam~~ verbum neque defectu formae, si enim illa constitutione in
rigore acciperemus, tales contrahentes omnino erunt inhabiles
ad matrimonialiter contrahendum, ut adeo nullo amplius matrimonio con=
iungi possent, sed in perpetuo celibatu vivere deberent, quod tamen est contra
praxim et experientiam, cum tales in publico admittentes coram
parocho et testibus matrimonialiter coniungi permittantur, recte hanc
sententiam notat Layman loc. cit. quod et ex authoritate Doctorum contrario
sententia ponitur eiusmodi qui matrimonium clandestine initum con=
traxit, in nullo foro cogi possit, ut in futurum contrahat, nisi ad
hoc per expresse se obligaverit, si quando non valeat tamquam ma=
trimonium, quod valere debet eo modo quo potest scilicet ut sponsalia
ut etiam notavit Sanchez n. 8.

3tio invalida etiam sunt sponsalia inita ex metu gravi injuste 21. 14
incusso ad extorquenda sponsalia com̄unis est sententia quia sponsalia
+ sunt quaedam praeambula Matrimonii, et ad hoc ineundum obligatoria, cum
ergo Matrimonium tali metu contractum sit invalidum, et irritum cap. 14.
15. et 28 de sponsalibus, ubi titulus erit de sponsalibus cap. ultimo
cap. [illegible] eodem titulo, ubi etiam ex l. ult. Cod. de sponsalibus
item cap. gemma eodem titulo ubi expresse prohibetur stipulatio poenae
a resiliente solvenda post contracta sponsalia, ad hoc, ut Matrimonia sint plane libera: si igitur irrita est hujusmodi poenae stipu-
latio, quatenus sponsalia et ex iis consequentia Matrimonia libera sint,
amplius irrita esse debent sponsalia metu gravi injuste incusso ad ex-
torquenda sponsalia, inita, quia idem finis est, eadem a fortiori urget, ne
scilicet infelices sint exitus matrimonii sub talibus sponsalibus initi.
gov. adverte tamen quod licet metu gravi idem ~~[illegible]~~ cadente in virum
constantem, si vero levi metu sint extorta, licet eadem infirma etiam
sint et in foro conscientiae propria authoritate metum passo irritabi-
lia, cum etiam metum incutiens in conscientia teneatur relinquere metum
passo libertatem contrahendi et dissentiendi, tamen in foro externo
levem ob metum passus actionem non obtinet. Nota etiam dum dicitur
metu gravi, intelligi metum provenientem a causa externa, et libera
non vero provenientem ex causa necessaria et ab intrinseco [illegible]
volenti sponsalia ex communi. Dixi vero injuste incusso, si enim a lege
[illegible] metus justus incuteretur, puta quia virginem defloravit [illegible]
talis metus [illegible] omnes volunt sponsalia non obesse, cum hoc justitia
nis exigeret. Dixi 3tio ad extorquenda sponsalia. Omnes enim conveniunt, quod si
quis ad effugiendum metum injuste incussum ad aliud quam ad obtinenda
non extorquendum contraheret sponsalia, sponderet alicui sponsalia
puta, si quis injuste incarceratus ad hoc ut a carcere liberaret
filia custodis sponsalia promittat, sponsalia teneret, quia talia
sponsalia in se ipsis revera libera sunt, nec connexionem aliquam habent
cum metu injuste incusso.

22. Cum etiam in antecedentibus dixerim de poena quadruplici sponsalibus adiecta ob quam sponsis solvenda ab eo qui a sponsalibus resilierit, de hoc sic sentiendum est: quod stipulatio poenae solvendae ab eo qui etiam iuste resilit a sponsalibus, sit omni iure nulla ... de sponsalibus. L. Titia ff. de Verb. Obligationibus ratione, quia iniustum est eum teneri ad poenam solvendam qui etiam iuste facit, item quia sic matrimonii et sponsalium libertas tolleretur, quando nec iusta causa urgente quis a sponsalibus resiliret ne poenam incurreret ... e contra si stipulatio poenae solvendae sic fiat, ut ab eo tantum solvatur qui sine iusta causa resilit, stipulatio ejusmodi honesta et licita est, cum licite contra peccantem in contractu ~~vt~~ utrimque obligatorie poena stipulari possit, nec per illam talis libertas matrimonii restringitur, sed tantum fides promissa firmatur ne iniuste laedatur: sicut in simili matrimonii libertas non tollitur, si quis iniuste resilire volens ne resiliat sub excommunicationis censura ~~...~~ coercetur: inde quoque infertur, in contractu sponsalitio arrhas sic constitui posse, ut si alteruter iniuste resiliat, arrham amittat, accipiens vero et iniuste resiliens: nisi ... minorennis: eas in duplo reddere teneatur, nam huiusmodi conditione nec substantia quaedam matrimonii inducitur, nec libertas eligendi matrimonium tollitur, sed tantum promissa fides firmatur.

23. Quod denique sponsalia liberorum invitis aut insciis parentibus inita quaerentur est ex hoc capite etiam sint examinanda contra reverentiam et pietatem parentibus debitam, ... voluntati ... contrahere dicit, tamen valida, ... ad eligendum statum matrimonii quisque sit sui iuris, ... quaeritur ... sit obligatio in eligendo matrimonio sequi consilium parentum, plures DD. putant eam esse sub mortali sed rigor iste absolute positus non placet, sed potius dicendum est quod gravitas peccati desumenda sit a gravitate rationabili offensae parentum ita, ut si pater in electione ejusmodi rationabiliter et graviter offendatur, puta quia filius matrimonium init cum indigna, cum meretrice, cum ...

exinij desponsatioe familiae grave atq damnum aut dedecus inferre posset, filij dote sibi desponsando invitis Parentibus nonnisi peccare contra reverentia Parentibus debita, leius si ipse cum digna contraxit, Patres tn voluit contraheret cum altero eqs dignae ubi solum venialiter peccaret nec eam in hoc graviter Parentem offenderet. intelligendo etiam Parentum consilio sic distitalem et si Parentes filium ob ... Matrimonio avocare voluit, filius in beneficij obedire cum incontinentiae periculo, quia Parentum potestas se ad hoc non extendit ut obstat, sed ut profiteat, melius est nubere quam uri 1. Cor. 7. si vero parentes impedire voluit Matrimonium a quo filij volltas pendet, ad invicem conferendo pro rationes, et alte ubi filij rationes notabiliter praevalet, eligere poterit sine contra petitio quod sibi placet. si autem Parentes filium ad Matrimonium aliquod compellere voluit a quo filij abhorret, nulla ratione Parentum voluntati parere obligabitur, si tn sibi iusta a tali Matrimonio abhorrendi causa fuerit, cum tn infelices exitus ordinarie ex talibus Matrimoniis sequuntur, alias videtur si voltas Parentum cognoscere sine iusta.

Articulus 2dus
De
Obligatione et dissolutione Sponsaliorum

Postquam in priori Articulo explicavimus ratione dispositioe, sive ex ea, quo sive ex parte ipsorum sponsalium, sive ex parte ea contrahentium tum ad valorem tum ad liceitatem requisita sunt, consequenter et quod ea quorum sit obligatio standi sponsalibus contractis videndum est, ipsa quod etiam cad

quibus dissolvuntur, examinando: totum autem duabus sectionibus expedire cona-
bimur in prima de obligatione ex sponsalibus orta, adjuncta de pacto sponsorum post contracta sponsalia an novam malitiam injustitiae contineat; dicemus: in 2da autem de causis sponsalia dissolventibus agemus. Sectio i: de obligatione sponsorum ex sponsalibus orta.

Sectio ima

De Obligatione Sponsorum ex Sponsalibus orta.

---

24. Quia ex superius dictis sponsalia sunt mutua futurarum nuptiarum promissio, et sortiuntur naturam contractus utrinque obligatorii, eorum obligatio ex triplici titulo videtur posse oriri primo scilicet ex ipsa natura contractus, et titulo justitiae, quo quidem obligatio non solum est ex certa sententia omnium, quod sit obligatio sub mortali ad contrahendum matrimonium tempore praefixo, si tamen aliquod tempus ejusmodi praefixum fuerit S. D. in 4. dist. 27. q. 2. a. 1. ad 2. cum ex tali promissione obligatur unus alteri ad matrimonium contrahendum, et peccat mortaliter non solvens promissum nisi legitimum impedimentum interveniat. Ita S. D. hanc autem justitiae obligationem varii ex variis Juris Canonici locis deducere conantur alii ex cap: ex litteris. cap: requisivit de sponsalibus. alii ex Can: de sponsatas. Can: altero. Can: de de gingali 27. q. 2. in prioribus enim datur compellendi qui ea sponsalia servare noluerint, in posterioribus autem etiam sub poena excommunicationis prohibetur, ne uni desponsata alteri desponsetur. Verum recte advertit Amnighi dist. 30. sect. 1. ex neutro loco recte tota obligatio desumitur, nam ex titulo de sponsalibus in adducta exinde capitula loquuntur de sponsalibus juratis, de quorum pacto juramentum dubium esse non potest, quin obligent sub mortali, hic autem quaestio procedit de sponsalibus quatenus ex ipsa

comm'nicāe, a vero q̄ aliud ē ex titulo iurandi: q̄m. n̄ etiam ex cāa
vltima et inde de sponsalibus capitulis, cum ibi Pontifex loquatur de spon-
salibus contractis per verba de praesenti q̄ habent rōne matrimonij rati, hic
autem sermo ē de sponsalibus per verba de futuro: q̄m. unde ex Jure
canonico sponsalia pendere habes ex cap: praeterea. de sponsalibus, qd loquitur
de sponsalibus de futuro et n̄ iuratis, et tamen in illo Pontifex ait, qd hi
qui de matrimonio contrahendo pure et sine ōi conditione fidem dederunt
commonendi sunt, et modis omnibus inducendi, ut praestita fide observent,
ita Pontifex. qd verba omnino videtur grave obligationem supponere.
verum haec obligatio nullis videtur potius ā rōne quam ā Jure probanda.
Rōe qa ē, qia obligatio contractus utrinque obligatorij in materia gravi ē
sub mortali titulo Justitiae exigenda si de mutuo consensu contrahen-
tium executio eius in tempus prorogetur. atqui obligatio sponsalitiorum
ē contractus utrinque obligatorij obligatio atque de in materia gravi vinculo
scil futurorum nuptiarum tum ad prolem generandam, tum ad [illegible]
divinis officiis reformandos, ergo obligatio sponsalium erit sub mortali
praecepto [illegible] urgens ad eorum executionem nisi forte mutuo consen-
sensu placeat ea executionem in aliud tempus prorogari.
Dixi autem ad contrahendum praefixo tempore si tunc eiusmodi praefixum fuerit, cons-
videlicet qd tum ē pono tempore haec obligatio urgeat si nullum de-
terminatum tempus fuerit praefinitum. sed sponsalia sint initia sine de-
terminatione q̄ aliqua temporis differentia sint exigenda, cum enim si tunc
eiusmodi praefixum sit certum sit quidem ōes, quando elapsum illud
tempus executio sponsalium sub peccato n̄ urgeat suspensa obli-
gatione ex mutuo et libero contrahentium consensu usque ad tempus
praefinitum, dubitari potest, an si nullum tunc praefixum sit, statim a
facta promissione urgeat, nisi alteruter ex iusta causa ad impletionem
differri postulet, qd affirmant Coninck disp: 22. dub: 1. concl. 2.
et Pontius l. 12. c. 6. n: 1. an vero ea obligatio sit suspensa
maneat, donec alteruter contrahentium executionem sponsalium
petierit, et ea impleri petat, ut cum Sanchez docet Aniq. loc. cit.
et R. qd quoniam prior sententia nititur regula Juris ex l. 14. de

regulis juris in genere, quod in omnibus obligationibus, nisi tractus non apponitur, statim die contractus praeterea assumere potest quando ponitur a voto quod statim obligat legitime factum, ex quo inferre videor etiam sponsalia legitime facta in statim obligant et placet ut potius solutio. Amicus stat sponsalia de jure obligare concedo esse sub mortali ad matrimonium ineundum, quando una pars contrahentium ideo sit petitura, nec rationabilis causa urgens contraria sit ex altera differendi; aut nisi aliud legitimis obstat in eiusdem contractus conventionibus. Ratio est quia passim hoc est contrahentium animo et praxis. Ideo quia communis hoc est in debito cuius solutioni non adest certo praefixa, ut debitor sub justitia non teneatur illud solvere nisi a creditore requisitus l. ~~cum~~ debitore. Cod. de pignoribus. Ratio quia in contractu sponsalitio utrique in utrumque est aequale jus, cum neuter sit superior alterius neque inferior, ideo quaelibet utrique pars actualis obligationis sanctam executionis, et quod ab altera desideratur, requiratur nec urget oppositorum rationes in illa regula juris, quia ut bene notat Amicus loc. cit. loquitur ex suppositione creditoris petentis, nam aliquis invenire potest mutuum si absque mutuatarius sine praefixo tempore, statim censetur obligatio ad illud eadem die restituendum. Non etiam illud de voto, quia obligatio voti ideo statim urget, quia materia voti utique perfecta statim fit grata Deo et utilis, imo eo gratior quo citius adimpletur; at vero obligatio executionis sponsalium non semper est grata et utilis sponsis, quia si saepe ex utraque etiam parte est utilior et dilatio, cum sponsa sponsa dicta ex Augustino de Veteribus mos fuerat, ut sponsa parta non statim traderetur, ne vilem haberet maritus datam, quam non suspiraverit sponsus dilata: igitur videtur executio sponsalium in quibus nullo temporis definito facta quando stat exigi deberet, ad solum urgere ex titulo justitiae sub mortali, quando alterutri ex sponsis id petierit, nec ex altera parte ultra differendi rationabilis causa adsit.

26. Sed hic altera difficultas consurgit, an ubi facta de executione utriusque contrahentis voluntate obligatio sponsalium possit esse sub culpa veniali tantum quod sponsus et sponsa in qua parte sponsalium executione

conveniat, ut iste contractus consolidatus obliget solum sub veniali?
negat post Vasquez et Salon. Amicus tr. de leg. cit. sec. 1. et tom. 5 disp.
5. sec. 5. Ratio, quod licet in potestate contrahentis aut voventis sit se
contractu aut voto obligare vel non obligare, aut tamen in potestate ejus
est posito contractu aut voto in materia gravi se sub veniali obligare,
nam posita gravi materia contractus aut voti, lege naturali legis obligatio
sub mortali, sicut posita materia gravi legis subditus naturali lege
tenetur sub gravi culpa eam servare: cum igitur materia consolidatus contractus
sit de se materia gravis, vinculum rei futurorum nuptiarum, non potuit
contrahens se mutuo obligare sub veniali tantum.
non obstante hac probabili ratione insistendo doctrinae quam tradidimus in tract.
de legibus n: 170 dicimus posse sponsos in gravi materia consolidationis
de mutuo et expresso consensu licite et valide convenire ut obligatio
sponsalitiorum sponsos urgeat solum sub veniali, sicut et cit. loc. de legibus
diximus, quamvis nulla humana potestas rem de natura sua levem
praecipere possit aut sub gravi, tamen ut rem natura gravem sub
libera praecipiendi voluntate eadem praecipere sub levi, cum lex unaquaeque
est, quod simul obligatione ex sua discretione, quam ubi nullus Judex pro
illa de tali materia, quae etsi gravis sit, est tamen in libera dispositione
voluntatis humanae, seu quam praecipere vel non praecipere ad quam se obligare
vel non obligare potest, cum igitur materia sponsalium sit ejusmodi, nam quisque
se libere obligat et altero sibi obligatum libere accipit,
nihil implicare videtur, quod sponsi se mutuo sibi obligent tantum sub
veniali: quod et confirmari ex eo, quod sponsi omnem obligationem de mutuo
consensu tollere possunt omnino: ergo a potiori eam tollere possunt secundum
quid, quia aliquid est majus in eodem genere et tamen minus, ergo quod sponsi
possunt etiam tollere obligationem, et tamen eandem obligationem sic mitigare
poterunt ut tantum de mutuo expresso consensu obliget sub veniali, plura
vide de legibus loc. cit. hic tantum adverte, quod dixi de mutuo

expresso consensu, ubi enim aliud expresse non exprimitur, non gravi=
tas ē in possessione, et sic obligatur sub mortali:

27. Cum igitur tota sit sponsalium vetitis obligatio, usque ea sub rigore
improbabilis in ad impletus mortalis penes, excepto si de mutuo consensu
expresso aliud statuatur, infertur quod ille, qui contra improbis [illegible],
aut qui a sponsalibus sine iusta causa resilit, ad exequendum quod promisit tam
à Iudice quam ab alio Iudice cogi possit, et ex communi recte docet San=
chez lib. 1. disp. 29. n. 9. cum ad utrumque pertineat pronunciare utrum
[illegible] reddatur in [illegible] contracta: sicut de sponsalibus contra=
ctis, nam ad decidenda litem de valore sponsalium non ē competens
Iudex saecularis cap: 12 de excessibus praelatorum. Et Trid:
sess: 24. cap. 12. sed spectat desuper iudicare ad alium Iudicem.
quod de coactione attinet est sic moderanda, ut praecedat
monitio iuxta cap: ex litteris. et cap: requisivit. ubi de spon=
salibus etiam invalidis agitur. et ubi Pontifex ita rescribit: cum libera
debeant ē matrimonia, monenda est potius quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.
ita Pontifex. quod si vero monitus adhuc consentire nolit in executionem
sponsalium, iudex antequam eum compellat in hac causa
diligenter debet perpendere incommoda ut docet Amicus ll. cit.
quae probabiliter possunt ex hujusmodi coactione sequi, quae partim
ex qualitate personarum, partim ex aliis circumstantiis con=
iecturando erunt, quod si videat praeponderare sponsalium
dissolutione, eos ad contrahendum nullatenus cogat, sed
potius ut ita se habeant suadeat. 3. in cap: praeterea. de sponsalibus
si se ad invicem admittere noluerint, ne forte deterius inde
contingat, ut talem ducat quam odio habet, tolerari instet
suadeat, et iudex ut sponsalia sibi mutuo remittant, iudex enim
consentire ac detergendi in istam relationem permittere, sicut
nec furioso gladium vehementer desiderati concedere.

quod si vero illa incommoda tota non futura videantur, tunc demum gravatus Judex ad
fidem servandam. Et sic hoc probabiliter S. D. in 4. dist. q. 2. a. 1. ad 2.
dum ait: ex tali promissione obligatus quis est ad Matrimonium contrahendum, et peccat
mortaliter non solvens promissum, nisi legitimum impedimentum interveniat. Et sic
hoc etiam Ecclesia cogit iniungendo poenitentiam pro peccato, licet in foro contentioso non cogatur,
quia Matrimonia coacta consueverunt exitus malos habere, nisi forte incommoda
intervenerint, quia tunc cogendus est ad fidem servandam, quamvis alias non videatur contra
eam faciendum, pro quo sic de Uxoricidio timeatur. Ita D. Th. Intellige non
alites negasse tale cogendum, nisi incommoda futura videantur provenire
raro dissolutionis sponsalium, quia ubi tota incommoda non sunt, ... aliud
Matrimonium infelicem exitum habere, cum adhuc melius sit in talibus
incommodis Matrimonium, quam sine ipsis Matrimonio carere.
Ad Obligationem iustitiae ex contractu sponsalitio orta reducitur tacita
conditio corporis ante contractum Matrimonium integre servandi; idem iusti- 28
exigere videtur, ut natura contractus utriusque obligatorii non deterioretur; at
vero palam est quod ubi inter sponsos corpus integre non servatur, ac
fornicationis violatur, natura contractus sponsalitii deterioratur; sed per con-
tractum sponsalitium ad obligationem iustitiae contrahendi suo tempore Ergo ex con-
Matrimonio tacita involvitur conditio corporis integre servandi. Sed
non obstante hac iustitiae conditione movent DD. quaestionem an sponsus aut
sponsa post contracta sponsalia cum aliis carnaliter peccantes novam
speciem committant peccati in confessione necessario explicandam; id est contra
ad sponsi aut sponsae complices. Negat absolute Covarruvias Pon-
tius et alii apud Sanchez, quia putant conditionem sponsi et sponsae
respectu tertium fornicationem non aggravare nec speciem mutare, eo quod
ius sponsae sit tantum ius ad rem, non vero ius in re, ut adeo illa mu-
tua sponsio tantum videatur ad non tradendum suum corpus alteri
mortaliter vinculo, non vero etiam ad abstinendum ab actu fornicationis contra
est ex titulo iustitiae, hoc est ante contractum alios tenetur ex titulo continentiae:
hoc confirmant exemplo Mulieris nolentis Religionem ingredi, ubi hoc
posito quod turpiter in illa agunt dicta malitia contra iustitiam
non contrahunt, cum Religio nullum habeat Jus in re: sic tamen quod videatur
convenienter de sponsalibus.

29. Altera vero sententia absolute affirmat, quam tenet Sotus, Lopez,
Coninq, Hurtadus apud Amicum loc. cit. Ratio est, quia ubi est violatio Ju-
ris ex contractu onerosi obtenti in gravi materia, ibi committitur injustitia obti-
nente nova injuria, atqui ubi nova injuria ibi dicta malitia: cum
igitur in contractu sponsalitio in invicem obtineant mutuum jus in cor-
pora eorum integritate, et nihilominus sive sponsus sive sponsa vio-
latione alteri parti inferat novam injuriam, et quidem in materia gravi sit
in eo ad quem contractus sponsalitius obligat, ne rescindatur: igitur si peccetur
sive sponsi sive sponsa fornicatione cum aliis, utique ex parte
sic fornicantium cum sponso vel sponsa committitur gravis dicta ma-
litia, quae proinde in confessione explicanda. Tertia sententia est Son-
chez nova malitia procedentis respectu sponsae fornicantis, et eorum
qui cum ipsa fornicantur, negantis vero respectu sponsi fornicantis et eorum
qui cum ipso fornicantur. Disparitatem desumit Sanchez ex ipsa vio-
lationis gravitate, quae maior est in sponsa quam in sponso, cum spon-
sa notabiliter deformetur per fornicationem, at vero sponsus solum leviter
solum aut omnino non deformetur per eam, etenim in sponsa eius fornicatione
fit turpitudo permanens, in sponso vero sit quasi transiens totaliter
turpitudo, adeoque respectu injuria quam sponsa sponso infert
fornicando, injuria quam sponsus sponsae infert sit omnino levis et
contemnenda, Sanchez quoque non desumit novam malitiam
Juris utique, sed violatione juris tota est tota et violatione
injustitia quam sponsa fornicando facit sponso ex jure ad rem re-
putes solum veniale, at vero malitia sponsae reputes mortale
ex parte deformitatis in ipsa hinc orta gravitate, et unde est hanc
dicit confitendam utpote mortale, illam negat utpote veniale.
Ultima demum sententia est Glossae in cap. quemadmodum de Jure
jurando. Eam sequuntur alii Canonistae quos Sanchez et Theologis
Paludanus in 4. dist. 27. q. 1. a. 3. concl. 1. vult haec sententia
eiusmodi fornicatione adulterii crimini esse aequiparandam et quod sponsalia
sint quaedam matrimonii initia et matrimonium inchoatum: sed haec quoque unam

sponsalium sequatur ratione criminis Matrimonij sicque adulterium intenta- tur ergo sponsalia committi ratione, cum adulterij crimen fiat s. Thom. 22. q. 154. a. 8. quia tunc quis est legitime sit alieni tori violatio, cum quis per sponsalia de futuro nondum sit contractum idem torus, sed promissio de futuro eodem toro, non autem contractum sed futurorum nuptiarum promissio sit sponsalia, non poterit fornicatio sponsa adulterij crimini aequi- parari nec valde remote nisi forte scilicet utrumque petere sponsorum ita pingatorem aliquid de iniustitia participat ut more dicta quia tunc dicta sufficit ad ratione adulterij, cum adulterium proprie committatur in nupta non in sponsa.

Circa aliquas sententias Amicus loc. cit. ait: pro sola authoritate probabilis 30. est, ob eidem tamen authoritate quam ratione probabilis est, longe probabilior alia ita Amicus. Sed contra Amicum rationibus utriusque sententiae praesens sententio simul et sufficere ceteris ex videtur eidem in qua proinde contractio obstin- mons quod sponsus et sponsa in ceteris tuguriis agentes distincta malitia committat in confessionali necessario explicanda. Ratio est, quia injuriis re- gari non potest, quod aliqua iniustitia alteri parti ex violatione gravi alicuius contingat ex vi ipsius contractus onerosi, cum revera unusquisque spondeat seipsum esse fidum. hic ergo non est, adeoque tenetur salte conditione utraque pars petit sibi reddi rem non deteriorata, cum quaeque pars adimit ex vi ipsius contractus alteri parti potestate rem utrique deteriorandi: non quod servat contractum ipsique sit turpe actione corpus sponsos se decet eatenus invicem spondere, quatenus se nostri vinculo mutuo alteri obliget, non autem quatenus ob actu fornicario abstineat. Nam contra est, quod ex hoc ipso quod spondeat fide nostri vinculi, spon- deat insimul id totum, quod obest huic nostri vinculo, atque inter haec est actus fornicarius, qui sive ex parte viri sive ex parte foemina sit, sufficit ad dissolutionem sponsalium ut legitimi seu licita: atque ipso quod fide nostri vinculi sub gravi promittunt, sibi et sic quoque sub gravi etiam ~~commit~~ promittunt eam non velle facere, ex quibus spon- salium fides graviter frangitur seu non fornicaria. Christi finis et medium ad finem cadunt sub eodem praecepto: quoquo tenetur justitia

solvere promissum contractu sponsalitio sub gravi, tum ex iustitia
teneris removere ea, quae per se obstant ne solvas promissum; unde si quis
fornicatione subsequente sit causa sponsalia dissolvendi, sequitur quod sponsi sicut
ex iustitia tenentur contractum implere sub gravi, ita etiam sub gravi te-
neri fornicationem vitare, quae iuxta se turpitudinis eiusdem generis contra obliga-
tionem ex titulo iustitiae naturalis, illud in confessione explicare tenetur: unde
etiam altera ratio praedictae sententiae cadit, scilicet quia esset immoderata
aggravatio, si enim manifeste talis iniustitia est per se mutantem
speciem, quod turpitudini carnis addit turpitudinem iniustitiae. nec ur-
get exemplum Doctorum ratione de Muliere vovente, ut ait recte noster Layman
c. 1. n. 6. ubi notat sententiam etiam asserit, quod oblatio est, voluntas facta
Deo in religione; unde non committit peccatum iniustitiae in religione,
sed peccatum irreligiositatis contra Deum. At vero sponsalia fiunt
sponso immediate et dant ei mutuum onus, et hinc est quod hic committat
iniustitiam non ibi.

31. Hic etiam ulterius notandum est, tale solum impedimentum dici esse mortale
contra iustitiam inter sponsos, quod sufficit ad sponsalium dissolutionem, et hoc
quidem sive contingat ex parte sponsi sive ex parte sponsae, quamvis peccatum
eiusdem sponsae pro [illegible] possit esse gravius peccato sponsi. Ratio generalis est,
quod obligatio naturalis sponsalium sit sub mortali ex titulo iustitiae ut supra
dictum: quo quisquis tale crimen facit ex quo sponsalia dissolvi contingit
mortaliter contra iustitiam peccat, quia ex sua culpa obligationem sponsalium
naturalem graviter violat, neque in hoc potior est ratio partis sponsae quam sponsi,
cum utrimque in iniuria aequale sit ius, aequalis obligatio servandi spon-
salia et propter primum crimen alterius occasione ea dissolvendi: at nota
quia dixi tale solum impedimentum esse mortale contra iustitiam quod est
sufficiens ad sponsalium dissolutionem, nam si quis fornicatio ex quacunque
parte commissa sit sufficiens ad ea dissolvenda, ex quacunque parte commissa
videtur esse mortalis et in confessione explicanda: e contrario non quivis tactus
[illegible] quamvis oscula libidinosa solum ex parte Viri sunt
sufficientes ad dissolvenda sponsalia, ideo non committere peccatum mortale

ctra justitia et sic comittas mortale ctra ctinentia, unde gnalr
ē ad titulum injustia in actibus impudicis sponsi etm mortalibus ctra
ctinentia dari pst parvitas matæ, qa sicut excusat a mortali injustia,
ita etm excusat a cfitendi necessitate, cum ñ teneamur nisi mortalia
cfiteri, quare boles satisfaciunt, si mortale impudicitiā cfitentes
circumstan injustitiae explicant tantummodo veniale. contra de hoc obligi
oriuntur ex lex legali ubi oms sponsalia dissolvendi dubium. hic etm
ad omne sancte scripturae posita Q. verum est turpiore esse fornicaoe
sponsae, si actus moalis consideres, eo qd turpitudo in ipsa sit permanens,
dum ē ctra turpitudinis sponsi nullum in sponso relinquas vestigium
unde etm verum ē qd moalr gravius sit delictum sponsae qa sponsi,
sed hec gravitas quia se ht tenet ea parte moa ē ñ aggravans etiā
sola delicti mere avidez cum delicto fornicaois avida sive femina
hic vis fornices solus ~~[illegible]~~ delictum injustitiae cum nisi avidas sive
femina sive tibi ea comittas, quam tn turpitudo solus csiderata
plane ē ~~[illegible]~~ aequalis et violaō promissi gravis ex ctractu onerosō
utrimqs obligatorio, p cujus violaōe ex aeqs parte ctingat, etm
aequale utriqs parti tegitur damnum: ē enim ex tali fornicaoe con-
cipiatur proles ēn, si gignitur perinde ē de sponso e sponsa imo gravius
videtur delictum sponsi in sponsa cum sponsa fornicans teneatur infante
solum ablactare, fornicator etm toto tempore ab ablactaoe utriusq
de justitia durum, si vero proles ñ gignitur utriusqs turpitudo ē transiens
ñ permanens. idem fere ē de aliis incomodis.

Hoc tn intellige dictum si sponsgant sponsa in ceteris fornicatus ñ etm si 32.
qui inter se de qsti in ginqati copula etiā: tenent etsi mortale
peccant ctra ctinentia turpitr invicem agentes, ñ tn peccant ctra
justitia in invicem, cum nullius jus violant in volentis, imo quam in
ctinentia petunt etsi mortale sit, eo qd sit adhuc aut sponsa ñ suam
ad eos fornicarius, licet enim invicem promissi sint, tn invicem ad usum
traditi ñ sunt, et ideo dum se invicem accedunt ad invicem, accedunt quidem
ad promissas seu habentes jus inchoatum, ñ tn accedunt ad suas seu
habentes jus perfectum, unde ille usus adhuc ē fornicarius adeoqs

mortale malum maxime modo ubi clandestino matrimonia sub gravi pro=
hibita imo omnino nulla sunt: ideoque iste sponsos fornicationis tactus malitia
intrinsece non est, quatenus est inter omnino solutos, in ex eo quod sponsalia contraxe=
rint, ad ejusmodi actum jus habeant inchoatum, quod non habent omnino soluti; unde
quidam dicunt hoc sponsis peccatum esse levissimum inter mortalia. vide
etiam supra sponsos mortaliter peccare delectando morose de copula
post matrimonium habenda sed licet non in mente propositi stetit qui fuit,
ita ut delectatio licet ad copulam ut futuram non ut futura, maxime
si accedat quaedam commotio spirituum genitalium, aliud esset si de
copula delectaretur qua futura. vide tract. de virtutib.

33\. Jam de aliis tactibus lascivis proxime ad copulam ordinatis sive
ex objecto ut sunt amplexus in membris verendis etc. sive ex intentione longe dis=
tantibus v. g. si quis tangat alteram partem animo provocandi ad copulam pollu=
tione, libidine, delectatione morosa etc. sive etiam ex adjuncto
periculo actus vel affectus in copulam pollutione libidine etc. qui
tactus etiam inter sponsos mortales sunt. ratio est, quod tactus ejusmodi sunt
proximum medium ad finem illicitum vel ex sui natura vel ex intentione
agentis, adeoque sunt ipse finis, ita etiam ejusmodi tactus sub mortali
prohibiti sunt. aliud est de aliis tactibus osculis amplexibus etc. proxi=
me ad copulam non ordinatis, cum enim praeludia licet sponsis
amplexus, compressio manuumque partium honestarum etiam ubera
seu mamillam non videtur sponsos excedere peccatum veniale
etiamsi fiat ex aliqua delectatione sensibili, dummodo absit periculum
et intentio polluendi vel inducendi in copulam, pollutione, libi=
dine etc. quo casu sine dubio essent mortalia, imo addit Tamburinus
decalogi l. 7. c. 3. § 5. n. 61. fol. m: 181. et dicit: una exer=
citatione invenio in sponsis eas actiones quidnam exercite cum pollu=
tionis periculo praeviso sed non intento, et sine periculo affectus in
illam, nam si in occasione esset, ut innumeri habere sibi ab illis abstine=
neret, potest eos excusare, quia tum adest rationabilis causa. ita
Tamburinus. ratio omnium supra data est, quia sponsi sub sponsalia
habent jus inchoatum ejusmodi actus cohonestans. Clerici inferiores
de hoc ubi de copula carnali in singulis statibus dicemus. hic autem

nottem é, qd hactenus dicta de liciditate ejusmodi actum, procedunt
de sponsis proprie talibus, n de invalide aut conditionate sponsalia
contrahentibus, quoniam si conditio sit purificata, et adulterium te, ubi hoc
ex communi potius usu n honestas, si an ejusmodi admitteres omnis pa-
tria usus, aut ageres in signum benevolentiae, mutui amoris, et ex-
clusa delectatione [illegible], atque foret venialis [illegible] potius
usu licita.

Sunt adhuc duo alii tituli obligatorii sponsalium
Judicis alter sponsi conventionis. [illegible] in plerisque [illegible] aut [illegible] 34.
aut in tractatu de legibus sint resoluta, utrumque expediemus, quatenus
quod est ex sententia Judicis iniuste resilientem ad fidem servandis,
ex hoc capite iniuste resiliens tenetur parere n [illegible] ille qui iniuste
resilit nisi forte [illegible] [illegible] scandalum.
quis [illegible] debet [illegible] proposito suo et obedire sententiae Justae [illegible]
perioris n [illegible] iniustae, atque sententia [illegible] iniuste resilientem
ad standum [illegible] iustae, [illegible] iniusta est si [illegible] iuste re-
silientem: [illegible]. Dixi [illegible] [illegible] iniuste resilientem non teneri
sententiae Judicis ad implere [illegible] scandalum [illegible]
mala minus est eligendum, ubi quod notabiliter [illegible] scandalum [illegible]
[illegible] proprie [illegible] ex tali sententia [illegible] [illegible]
obligabit potius ad vitandum scandalum quam [illegible]
[illegible]. [illegible] hoc [illegible] [illegible] sententia Judicis [illegible] in-
[illegible] sponsalium, eandemque sine [illegible] ex [illegible] parte
tali sententia [illegible] aggravabit [illegible] iniusto resilientis
n [illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] Judicis [illegible] hoc fa-
cere nollet. Non est [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] fidei sponsa-
litia, [illegible] sententia Judicis in dicto casu [illegible] sub eodem fine ex
motivo Justitiae adeoque [illegible] [illegible] diversa [illegible], [illegible]
[illegible] dicta de legibus transgressio ejusmodi [illegible] aggravans [illegible] [illegible] mu-
tat. quatenus vero est de conventione sponsi [illegible] tractatum
adeoque solvendo a resiliente [illegible] [illegible] dixi n: 22. [illegible] addendum
[illegible], qd [illegible] in [illegible] iniuste resiliens tenetur sponsa solvere mutua

quentiae et obligatione statuta ad fidem servandam, eo quod ea obligatio sit ex contractu oneroso, quo licet non ea quae ex voluntate fuerit etiam in sola essentiae non solum titulo iustitiae sed etiam titulo religionis qui iuramento vinctus ea solvere tenetur, et non solvens duplicatum peccat contra iustitiam et contra religionem. videatur de hoc Amicus cit. disp. 30. sect. 3. de sponsalibus ubi etiam contrario sententiam dicit his cognoscendi quaestionale probatur iure invalidatur et iuramentum non sit satisfaciat. sit. sect. 2. de causis ex quibus sponsalia dissolvi possunt.

Sectio 2da.

De Causis ex quibus sponsalia dissolvi possunt.

35. Quamvis sponsalitii contractus magna sit ex titulo iustitiae obligatio ligans contrahentes sub peccato mortali ad contrahendum suo tempore Matrimonium, eius tamen vinculum non est, quin intervenientibus certis causis dissolvi possit. de his autem causis et casibus S. Antoninus 3. p. titulo 1. c. 18. de sponsalibus §. 1. sic ait: in Novem casibus solvuntur sponsalia de iure absque peccato. Primus quando si alter sponsus transit ad religionem, quod etiam facere potest contracto Matrimonio de praesenti et nondum consummato, etiam altero invito, et sic ille qui remanet in saeculo solvitur a sponsalibus et etiam a Matrimonio. Secundus est quando sponsus non invenitur, quia transtulit se ad aliam regionem et si hoc in sponsalibus non fuit appositum de contrahendo, tunc secundum Leges sponsam teneri expectare absentem nisi per biennium. Tertius est, si alter sponsorum post contracta sponsalia incurrat lepram, vel paralysin, amittat oculum vel nasum. 4tus si supervenit affinitas per copulam sponsi cognovit consanguineam sponsae vel viceversa. 5tus si mutuo se absolvant. 6tus si alter eorum fuerit fornicatus, nam per hoc licet alteri resilire fornicato, et hoc de fornicatione carnali, et multo magis spirituali scilicet de haeresi vel infidelitate. 7mus quando sponsus vel sponsa contrahit cum altera per verba de praesenti, vel etiam per verba de futuro et sequitur carnalis copula, peccavit talis tamen mortaliter qui fidem fregit. 8vus quando impubes qui contrahit sponsalia venit ad aetatem

ad elta[?] aspectus absolvi a vinculo sponsaliorum et dari sibi libertatem ambendi. Quaeris si sponsa habeat [illegible] dicitur eos sit aliquid impedimentum, et de forma doceat. ita S. Antoninus. qui ibidem 1. 2 addit in omni casu stet votum castitatis, de quo textus ait: Itaque, quia aut votum simplex praecedit sponsalia quia, aut sequitur si praecedit votum, te impedit et dirimit etiam sponsalia de futuro inita, quia hoc casu incontinenti est illicita, cum iure stare contra id quod voverat; aut sponsalia praecedunt votum simplex, et tale votum non impedit nec dirimit sponsalia, sed eo casu cogi debet et votum solemni sere stet profitendo in religione, et sic erit soluta sponsalia, vel sponsalia perficere et contrahere matrimonium. ita S. Antoninus. his ab aliis additur [illegible] ad finienda obligatione perficiendi; item quasi notabilis [illegible], quod si [illegible] fuisset, contractum sponsalium facere merito absolvi possit. Sed cum in [illegible] solis casibus plura veniant notanda quod in dicto Antonini posita non sunt, aut posita sub generali tamen intelligenda specialiores singulos casus paulo fusius explicare.

Primus itaque casus quo causa dissolvendi sponsalia ineat et matrimonium 36.
votum antequam praecedens regula contineatur sub S. Antonino est religionis ingressus, qui etiam altera parte invita est licitus. uti veritas petitur ex cap. verum. cap. ex parte de conversione coniugatorum, in quorum priori loco absolute conceditur quod ante matrimonium consummatum possit alter coniugum etiam altero invito religionem ingredi, sed remanere in saeculo possit ad vota transire quia, ait Alexander 3., cum non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad deum transire, et alter in saeculo remanere. ita ibi. ergo infertur, quod si matrimonium ratum potest per ingressum religionis dissolvi, multo magis potest dissolvi sponsalia, quae nondum inducunt ad vinculum matrimonii ratum. dubitatur etiam hic D.D. an sponsalia solvantur per solum ingressum, an vero necessaria sit etiam professio? sed communior et verior sententia est, sponsalia solvi ex parte per ingressum, ex toto per professionem, sed quia declaratur est per ingressum unius in religionem liberari a fide sponsalitia remanentem in saeculo, non etiam eum qui transit ad religionem, unde si non profiteretur ea sed iterum egrederetur, quia adhuc sua fide teneretur, stare tamen in

electione partis remanentis in Mundo an illi velit fidem servare an
negare quatenus [illegible] excepto si post ingressum primi sponsi fidem
sponsalitiam fecisset alteri, quo casu deberet stare illa nec posset recedere
ad primum, eo quod a primo per ingressum religionis absoluta libera fidem sponsa-
liam [illegible] in quo actu renuntiavit primo sponso. Ratio autem omnium est quia
qui religionem ingreditur, eo ipso quod talem statum eligat cui per sponsalia
finis repugnat, sponsalibus renuntiare censetur. ad vero hanc renun-
tiationem non tenetur parte remanentis in saeculo, unde si ingressus religionem re-
greditur in saeculum altera manet obligata si velit, quia autem erit ab-
soluta si nolit: quod si autem religionem profiteatur, tum ex utraque parte
sponsalium obligatio extinguitur ratione reddita S. D. in 4. loc. cit. a. 3.
ad 1. quia professio est mors spiritualis, talis promissio, igitur solvitur per
mortem spiritualem. loc. S. D. Sed nota quod loquitur de religionis ingressu quo
cujus promissio solvitur per professionem, ... remanentis in saeculo obligatio
solvitur per solum ingressum ut supra dictum, aliud est de Matrimonio rato,
in quo pars remanens altero religionem ingresso non permittitur ad alia
vota seu nuptias transire nisi professione secuta, quod sola mors est spiritualis
de voto singulari constitutionis et professione in S. J. [illegible] infra ad
[illegible] omnium.

37. Zelus [illegible] dissolvendi sponsalia secundum S. Antoninum est trans-
itus sponsi ad regionem longinquam, illa que obligatur expectare sponsum si ex
sponso [illegible] ad tempus [illegible] quod [illegible] exequi tenere deberet. Ratio
autem causa dissolutionis petitur ex eo, quod qui sic [illegible] sponsalibus
renuntiare videtur [illegible] ad hoc [illegible] limitationes D. [illegible]
primo ex S. [illegible] de sponsalibus notat, quod si sponsus ob causam necessa-
riam [illegible] abesse cogatur sponsa expectare debeat donec [illegible] ingre-
dimini [illegible], [illegible] aliter [illegible] sit, aut [illegible] peri-
culum est alia necessitas contrahere Matrimonium urgeat, [illegible]
[illegible] arbitrium [illegible] indicium Matrimonium contrahere
permittitur. notat [illegible] quod si sponsus non ob causam necessariam [illegible]

causa voluntaria insta diverterit, Sponsa juxta jus Caesareum biennio ex-
pectare teneatur si intra Provinciam, triennio vero si extra Provinciam
moretur. L. 2da Cod. de Sponsalibus ubi sic dicitur: si is qui puellam suis nuptiis
pactus est intra biennium exegi nuptias in eadem Provincia degens
supersederit, ejusque spatii fine decurso in alterius postea conjunctionem
puella pervenerit, nihil ~~fraud~~ fraudis ei sit, quae nuptias maturando
vota sua diutius eludi passa non est. ita ibi. Item L. 2da Cod. de
repudiis ubi dicitur: liceat et filio tuo si sponsus suus post tres pere-
grinationis annos exspectatum sibi ultra complevit, omissa spe hujus
conjunctionis matrimonium facere ~~voluerit~~ ne opportunum nubendi tempus
amitteret. quae Leges ex communi DD. sic glossantur ut triennium exigatur
respectu ejus qui extra Provinciam moratur biennium vero respectu ejus
qui in eadem Provincia degit. Sed has Leges aliqui volunt esse per jus Canonicum
correctas in cap. de illis. de Sponsalibus in quo capitulo simpliciter fit
licentia alteri nubendi altero in terra longinqua peregrinante, Sed
communis aliorum negat, quod verius videtur cum in dicto cap. de illis nulla fiat
mentio derogationis, Leges Caesareae alioquin videantur aequissimae, insuper
dict. cap. loqui videatur de mutatione domicilii et de ejusque professione
in aliena terra, unde si sponsus contra voluntatem sponsae domicilium
sic mutaverit efficiatur sponsa a sponsalibus libera. Sic Laymon
c. 2. de Sponsalibus n. 15. addit quod S. Antoninus et alii gravissimi
DD. negent iis Legibus per jus Canonicum esse derogatum, in dubio
autem derogationis standum esse pro Lege, ut abstrahendo dubio et dubitandi
rationibus lex lata sit in possessione: quod [illegible] tamen hoc limitatione est con-
cedendum in [illegible] inspecta qualitate sponsi aliisque circumstantiis
tempus judicaverit moderandum, quod tum casu hoc sponsus sponte tali sig-
nificari, et se si redire omiserit, aut remonstrationem causae non allega-
verit, elapso termino a sponsalibus sponsa libera erit, idque maxime
si ingruente tentatione urgeat periculum.

3tius casus est cum a DD. S. Antoninum si alter sponsus post contracta 38.

sponsalia in lepra aut paralysim incidat, nasum ē oculum amittat, quod etiam
ad text. reddit S. D. ut. a qua 3. lib. qd si ante contractum Mtrimonium alq[uam]
grave infirmitatem incurrat, alter eorum, ut, qui contraxit sponsalia,
qd jam nimis debilitet ut epilepsia ē paralysis, aut eum deformet ut
abscissio nasi ē orbitas oculorum vel aliquid hujusmodi, aut qd sit contra bonum
prolis utpote lepra qd solet prolem inficere, possunt sponsalia dirimi
ne sibi invicem displiceant, et Mtrimonium sic contractum malos exitus
sortiatur. Ita S. D. Habetur ex cap: litteras. de conjugio leprosorum. Item
ex cap: quemadmodum. de jurejurando ubi Innocentius dicit: quod si post
hujusmodi juramentum Mulier fierit non solum leprosa, sed etiam paraly-
ticam, ē oculos ē nasum amitteret, ē quaeque ei turpius obveniret, numquam
Vir teneretur eam ducere in Uxorem, ... ducta non potest dimittere.
Ita ibi. At ratio est quia ejusmodi superveniens infirmitas aut deformitas
alteri mutat materiam contractus, quod si in principio fuisset, omnino a con-
trahendo absterruisset, ergo recte etiam notat Sayrus loc. cit. ejusmodi in-
firmitates sufficientem causam ad dissolvenda sponsalia non solum esse
esse, quando jam supervenerint sponsalibus contractis, sed etiam quando
te erant dum sponsalia celebrata, ex altera parte omnino late-
bat, nec poterat esse non esse absque apparere ... Legis ... fundi.
de contrahenda conjunctione. Idest, si in ejusmodi infirmitatibus ...
ad mentem contrahentis ... si scivisset non contraxisset omnino, in priori
enim casu sponsalia sunt rescindenda, sed bene in posteriori.

4tus casus est quando, si superveniat affinitas aut aliud quodvis im-
pedimentum dirimens Mtrimonium. Habetur ex cap: veniens. cap: ex litteris
de eo qui duxit consanguineam ... et ratio est clara, si enim sponsalia mu-
tua futurarum nuptiarum promissa: ubi ergo illicitae ē invalidae
fiunt futurae nuptiae, a potiori cadunt earum nuptiarum promissa.
De hoc plura infra ubi de impedimentis Mtrimonii.

39. 5tus casus est quando, si mutuo se absolvant, ē quidem etiam si
invicem jurata fuisset sponsalia: ratio est, quia unaquaeque res per

quae eos noceri [illegible] eos dissolvit cap: quod. de regulis Juris. iuramentum
contra [illegible] autem ni [illegible] cap: quemadmodum de iureiurando.
Et si tertio quaeras sponsalia [illegible] eiusmodi contracta mutuo consensu
dissolubilis sunt, semper tacita conditio involvitur, ni obligatio contrahens
et iuramentum [illegible] mutuo consensu invicem remittatur illud
tamen hic notandum est quod multarum Dioecesium consuetudine sit introductum
quod mutuo eiusmodi consensu sponsalia si coram Parocho et testibus
celebrata sint, non dissolvantur nisi causa prius ad Episcopum delata uno
alicubi generaliter statutum est, ut non liceat sponsis a sponsalibus pub-
lice notis recedere nisi causa prius ad Episcopum delata [illegible] varios
lites, scandala et huiusmodi evitanda, quod saepe fieri contingit ob frau-
dulentam resilientiam. et hoc quidem licite fieri et sub gravi pec-
cato esse non videtur ambigendum, cum eius finis omnino laudabilis sit et gravis
[illegible] per christiana reipub. evitando fraudem [illegible] unde hoc tamen contro-
versiam S. D. [illegible] in [illegible] ubi licet sponsalia contracta dirimuntur, sed
diversimode, quia in duobus [illegible] religionem contingit, et
in altero [illegible] verba de praesenti contrahit, quo iure
sponsalia dirimuntur sed in aliis casibus dirimi debent [illegible] iudicii in
[illegible] ita S. D. et [illegible] hoc arbitror esse resolvendum quod eiusmodi disso-
lutio in Dioecesi Constantiensi licite fit casibus reservatis si non coram
Ordinario causa dissolutionis deferatur. ubi autem eiusmodi statutum non
est, nihil aliud requiritur, nisi mutuus consensus liber et sine dolo [illegible] cum etiam et
sponsalia ab initio obligat liber defuerit ac et doli expers utriusque
consensus.

6tus casus est cum est alterius fornicatio post sponsalia contracta, licitum 40.
sit ipse est fornicatione innocenti resiliere, quia tamen post fornicationem ad alte-
rius voluntatem stare debet. Patet ex cap: quemadmodum de iureiurando
ubi Pontifex [illegible] reddiderit: si post contractum coniugium vir
post fornicationem licite potest uxorem a sua cohabitatione dimittere
longe fortius ante coniugium celebratum potest eandem causa sponsus

licite possit in sua cohabitatione non admittere sponsa, quia tunc eius
quam non admittis locupes, non obstante in alterutro casu vinculo iuramenti,
quod quod potest subintelligenda conditione est tale, ut si qui invenit ad utrumque
sine transgressione se posse obligare. ita Constitutio. Sed dum quaeritur est, qui
in se contrahens tanta conditio intelligitur, si altera pars fidem violaverit,
ut secundum communem regulam frangenti fidem fides frangatur eidem, et hoc non
militat ex utraque parte tantum sponsa sponso et quoque pars
innocens fuerit, altera licite repudiare potest, neque vero requiritur actua-
lis fornicatio, sed sufficit ut cognoverit in talibus, osculis etc. aut ex alterius
dicta, aut intra sponsalium tempus fornicatam. Hoc enim sufficiens
D D. putant ad hoc plura requiri ad quid tales impedicia sponsi
quam sponsa, cum mulieres pudore in talibus semel exuto
facilius lapsuram videatur ab hominibus quam viri.
41. Poteritne tamen sponsus repudiare sponsam sive sua culpa in expressio-
nem contractus sponsalitij notabiliter mutetur, et talis quod si ab initio
sic fuisset a contrahendo abstinuisset. Contra si sponsus contraxerit in forni-
catione sponsa aut vicissim post fornicatas ab altera parte contractam
ingressus est. cum sit volenti et volenti non fit iniuria neque dolus,
est fornicata neque contrahere. In hoc casu sponsa est spon-
unde sicut est difformitate inter sponsatos et coniugatos, quia
quamvis in actu adulterij invicem consentiant, tamen iniustitiam committunt
mortale, quia vinculum matrimonialis fidei non dependet ab eorum
voluntate, sed ab ipsa sanctitate matrimonij, et ideo thori matrimonialis
ad renuntiationem proprio non possunt. Contra vinculum sponsalium dependet
a voluntate sponsorum, unde eidem renuntiare possunt, et consequenter
fide mutuo fornicans iniustitiae crimen non committunt. Hoc satis
probabile est, sed peccant mortaliter duplex peccatum
committunt, alterum generis sortem fornicationis, alterum aliam

p contractu in pactum alterius. Et si uterque sponsus fornicetur non dato mutuo petiti consensu, uterque duplex peccatum committit injustitiae et injustitiae ut supra dictum, seu delictum delicto non compensatur. Sed adhuc sponsus sponsam repudiare potest, et vicissim, sed hoc repudium non fit ex titulo facto fornicationis cujus uterque est reus, sed ex titulo gravis morae deteriorationis, nam longe gravius deteriorantur corpus sponsae quam sponsi per fornicationem, sed quid si illegitime per fornicationem carnalem. Ratio non est de fornicatione formali, si stet a recto fide consortem deseruerit, quo casu alter contrahens in fide a sponsalium vinculo libera erit, ratio est clara ex supra dictis, stetere invalida sponsalia ubi Matrimonia sunt illicita fide. quo casu. insuper hoc suadet jam periculum perversionis ex cohabitatione immineat alteri parti aut liberis ejus, insuper quia fide soluta non servat, indignus est ut ei quisquis fides servetur.

Tamen conjectatio est quando sponsus vel sponsa contrahit cum altera 42.
per verba de praesenti, cum altero per verba de futuro et sequitur carnalis copula ita S. Antoninus. Jam post libes ex cap. jino de sponsa duorum, et ratio est, quia per sponsalia de praesenti non fit promissio futurarum nuptiarum, sed etiam fit traditio ad nuptias praesentes, cum ergo fortius sit jus quod traditione dei per se fuit jure ad rem, manifestum est, quod qui spondet duobus uni de futuro, alteri de praesenti, teneatur fidem servare, cui promisit per verba de praesenti, hoc quidem de jure antiquo, sed cum de jure novo Trid: Matrimonia clandestina sint nulla sic erit dicendum: desponsatio per verba de praesenti si non est facta coram Parocho et duobus saltem testibus sicut Matrimonio nota celebrari debet, nam ut ait Antoninus loc. cit. non est necessaria quod sponsalia reddat, quia obligata promissione facta de futuro potest quis licito contrahere per verba de praesenti. ita ille. se sponsalia priora solvuntur, peccat tamen mortaliter qui sic agit duplici peccato scilicet injustitiae quia fidem violat priori sponsae debitam, et contra religionem quia in hoc injustitiae sponte tantum Matrimonii init. et fit verba de praesenti clandestine: at se potius est videas non priorum quam alterum sponsalium nam de eadem sponsalibus inquirimus certum est quod non valeat ut vim Matrimonii cum sint clandestina, deinde etiam dubitatur an saltem ut vim sponsalium valeant ut supra vidimus, et tamen valeant, sed ...

aequivalet sponsalibus de futuro inter eosdem, atque potiora sunt priora
ut supra dictum q. 5. vide alios scriptores, cum aliquid in studio [illegible].

43. Quintus casus est, quando gradu impubes qui contraxit sponsalia venit ad
aetatem adultam. de hoc vide n. 12 et 13. Nota, quod licet quando duo
impuberes simul contraxerunt de rigore juris illegitime, sunt quando primo pubes
alteram exspectare debet usque ad dictam, tamen si petierit absolvi a vin-
culo sponsalium, absolvi poterit etiam altero adhuc impubere existente.

Sextus casus est, si forma liberatur quod inter eos sit aliquod impedimentum
et ille favore durat, quo casu donec constat de impedimento, sponsalia
non tamen solvuntur, quod supponuntur nec illicite aut invalide contracta
matrimonii; constat etiam impedimento irrita fiunt sponsalia ut supra
dictum.

Septimus casus est votum simplex castitatis sponsalia praecedens, quod subsequentia
sponsalia dirimunt etiamsi iurata sint, quia res Deo semel promissa ad
usus profanos verti non potest. excipitur nisi liberet tale votum subsequente matrimonio
virgine defloratae. de hoc fuse diximus supra n: 16 quem vide. at vero
si votum eiusdem subsequatur ad sponsalia, dicunt S. Antoninus, Layman et
plerique canonistae sponsalia per illud non dirimi, eo quod sit iniuriosum votum
alteri parti, cum contra illius favorem factum sit, Deo etiam non sit gratum
promissio quod sine alterius iniuria impleri non potest. haec sententia ob auctor-
itatem probabilis est, sed non omnino quiescit, cum non minus professio religiosa
dici possit iniuriosa alteri parti maxime contracto semel et rato ma-
trimonio, et tamen haec professio religiosa etiam iure [illegible] valide dirimit:
cur quod non similiter valeat contra sponsalia non ita indissolubilia votum
simplex castitatis, cum specialis conditio in sponsalibus subintelligitur, nisi
perfectiorem statum eligero, et etiam perfectior status continentiae est
per simplex votum, quam status matrimonii nondum contracti. q. e. d.
et hanc posteriorem sententiam cum S. Thoma in 4. dist. 38. q. 1. a. 3.
quaestiunc. 2. ad 3. docet Sotus, Caietanus, Henriquez et alii plures, quam
sententiam videtur omnino tutior et tenenda tum ob auctoritatem tum ob
rationem maxime in [illegible] capitulo [illegible]. de [illegible]
[illegible] qui [illegible] consultat. quare etiam Layman hanc sententiam

omnino pro nobile indicat quae vide loc. cit. n. 6. alii. capitulum quod ibi fit loquitur de matrimonio rato et de solis sponsalibus, deinde etiam est de votis professione in S. J. cum solum in voto simplici, ante tamen omnino dissolvuntur sponsalia. de hoc fuse Amicus disp. 37. sect. 3. pro sua societate, ubi ex bulla Gregorii 13. quae eiusmodi professionem Societatis Iesu esse latae per vere religiosis, concludit quod per eiusmodi professione vere tollantur sponsalia, tamquam professione vere religiosa est ordinis sacri a summa sede approbati, et quidem ex utraque parte tam remanentis et ingredientis, sicut dirimatur per eam professione matrimonium ratum. vide Amicum loc. cit.

11mus casus est cum dissolvendi sponsalia [illegible] admissus est [illegible] professio ad finienda obligatione, sed tantum solum obligatio ex [illegible] parte eius qui professus est volunt servare sponsalia in tempore, 44.
vero per quem casus impedimentum adhuc obligatus manet, [illegible] nemo ex sua iniquitate debeat lucrum reportare. et colligitur cap: finali de sponsalibus ex [illegible] omnis DD.

12mus denique casus est cum sponsalia dissolvendi est quoties notabilis sive ex parte sponsi sive sponsae supervenit mutatio, quae si ab initio cognita fuisset, a sponsalibus omnino abstinuisset, cuiusmodi autem a DD. numerantur primo si dos promissa ob paupertatem solvi non potest. 2do si ex statu honesto alterutri redigeretur in egestate. 3tio si ex parte alterutrius accedat magna deformitas de [illegible]. 4to si alterutra pars facta fuisset infamis. 5to si pars ingressa laboraret aliquo defectu occulto quia [illegible] Henricus Mayer p. 3 de sponsalibus d. 4. n. 195. non teneretur alteri parti denuntiare, sed potest tegere, dissimulare aut opinionem negare, nisi alteri parti noxius esset, sicut autem si alteri noxius fores ut morbus contagiosus et in forte pars sibi alterius affectus, hoc tamen quod dicit quod non tenetur eum quaerere, [illegible] quidem est de rigore iustitiae non autem quidem est de lege charitatis ad vitandam, [illegible] ex

talibus defectibus omnino solitos, si postea detegantur. Hoc denique ex generalibus principiis tali mutatione [illegible] timeretur infelix Matrimonium, [illegible] ubi mutuo consensu in tali periculo resilire non valerent, [illegible] quia alter non vult consentire, [illegible] studiis [illegible] ab obligatione [illegible] absolvant, [illegible] ne denique contingat ex [illegible] Matrimonio. [illegible] de dispositione et desponsalibus dicta sunto. [illegible] lib. 2. de Matrimonii Sacramento.

Disputat: II.

DE

Sacramento Matrimonij.

Sponsalibus [illegible] ordine legis Matrimonii Sacramentum, quae proxime [illegible] hac altera disputatione [illegible] explicanda, [illegible] in duas generales quaestiones dividimus, quarum prima instituitur de Matrimonio secundum se, tum ut est Sacramentum [illegible], altera vero de impedimentis Matrimonii [illegible] impedientibus tum dirimentibus [illegible] in 1. quaestione [illegible] de Matrimonio tum secundum se tum ut est contractus civilis, tum ut est Ecclesiae Sacramentum.

Quæstio I.

De Matrimonio tum secundùm se, seu, ut est contractus Civilis; tum ut est Ecclesiæ Sacramtum.

Huius primae quaestionis [illegible], in prima agemus de quidditate, [illegible] fine [illegible] Matrimonii tum secundum se, tum ut est Sacramentum.